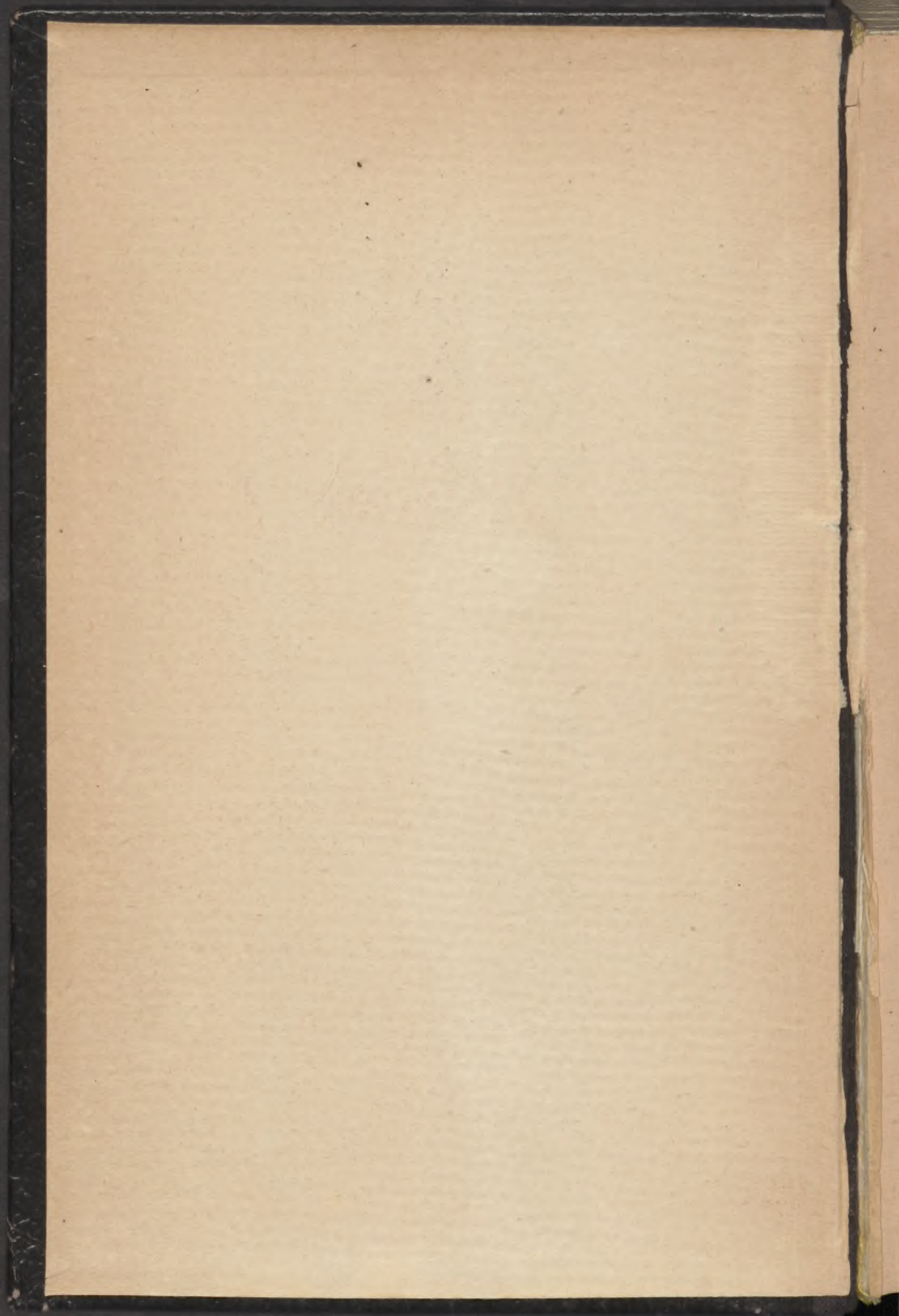

4052K

TORMAY
CECILE
MŰVEI

TORMAY CECILE

Görög mesék

SINGER ÉS WOLFNER
IRODALMI INTÉZET RT. KIADÁSA
BUDAPEST

Fenntartunk minden jogot, a fordítás, színpadra
alkalmazás és filmesítés jogát is.

Copyright by Singer és Wolfner Irodalmi Intézet Rt.
Budapest 1939.

290.727

Wolf

A címlapot Schinkovits és Sipos nyomdája, Budapest,
a szöveg részt Révai Irodalmi Intézet Rt. nyomdája, Budapest
nyomta.

A NAIÁD HALÁLA.

Mély, illatos völgy fenekén, egy kék forrásban élt Chreseys, a kicsiny naiád... Körülötte nagy csend volt mindenkoron, csak feje felett suttogott a rengeteg, melyet sűrű boltozattá font össze a vadszőlő kúszó indáival... És ezért nem látta még soha a napot, a holdat és a csillagokról is csak azt tudta, amit a fák hamadryádjai csendes éjtszakákon neki elmeséltek.

Mióta visszaemlékezett, itt élt ő a hűvös zöld homályban, a mohos fák alatt. Atyja Achelois a folyó, anyja egy aranyhajú nympa volt. Mint gyermeket hozta őt magával a hegyekről és tette le ide a mohára, sápadt irisek közé...

Azután jött egy satyr s addig furulyázott, míg anyja elment vele a vadonba és nem tért vissza többé soha.

Így maradt egyedül a szakadék fenekén s a hamadryadok elnevezték Chreseysnek. Gondosan őrködtek felette, megvédték forróságtól, vihartól és ő hálából fiatal életerejét ontotta rájuk. Ettől lett évről-évre sűrűbb a platánok, tölgyek koronája s árnyasabb a kis naiád fekhelye.

Chreseys szép volt, ifjú volt, szeme mélyen zöld, haja zöldes fényű mint a víz maga, melynek felszínén

kúszónövényként úszott. És ha beesteledett, egyszerre vált a forrással fénytelen sötétté. Karcsú teste lustán pihegett, keblei kicsiny habvirágos hullámok voltak és lábacskaí, mint rózsás szegélyű fehér kagylók vesztek el a fővényben.

Ilyen volt a naiád, aki nem tudta még, mi a jó, mi a rossz s lehet, hogy ezért volt olyan félénk. Megriadt minden nesztől, hirtelen lebukott a víz alá, behúnyta szemét és nem ismert semmit a világból.

Olykor pillangók tévedtek be hozzá és ő játszani akart velük, de azok féltek tőle, mert vizes kezecskéivel letörölte szárnyuk hímporát. Ha egy-egy levél hullott le a fákról s megzavarta a forrás felszínét, úgy tudott örülni, úgy kacagott, hogy gyűrűkben reszketett körülötte a víz. Azután mint hálót terítette szét a forrás felett hosszú haját s estig halászott a zöld levélre . . .

Egyszer a reggel óráiban esett meg, hogy szokatlan zajt hallott a közelben. Igen kíváncsi lett, összeszedte hát minden bátorságát és felemelte a fejét.

Az árnyas sűrűségeen egy satyr törtetett át: éppen olyan volt, mint az, aki anyját elcsalta tőle.

Kecskelábát, szőrös testét, szarvát nagyon csúnyának találta s így újból lebukott a víz alá. De a satyr meghallotta a loccsanást, odajött és belenézett a forrásba.

Chreseys megrémült a sóvár tekintettől, elfödte arcát: a félisten pedig csak nevetett. Azután leült

mellé a mohára, keresztbe rakta két lábát, hátát megtámasztotta egy fatörzsön és elővette hétsípos furulyáját. Csodálatos módon ugyanazt a dalt kezdte játszani, melyet a naiád gyermekkorában hallott. És mintha szellő simította volna végig a testét, megborzongott a hang hallatára s nem bírta ellentálni tovább. Felemelte nedves kis fejét, oda fektette a virágos partoldalra és úgy figyelt a zenére.

A satyr még furulyázott egy ideig, majd félredobta a hangszert s szenvedélyesen nyújtotta felé ölelő két karját.

— Jer velem, — kiáltott indulatosan, — jer velem te sötét naiád!

Chreseys irtózott tőle, anyjára gondolt s ismét lemerült a fenékre.

A satyr sóvárogva pillantott utána, de már csakis formáinak elmosódó körvonalait sejthette meg a mélyben . . . Integetett, csalogatta magához. Mikor látta, hogy hiábavaló minden fáradozása, hóna alá csapta furulyáját és odébb ment . . . A gallyak összecsapódtak mögötte s ő eltűnt a nedves sűrűségben.

Chreseys sokszor emlékezett erre a napra s mindent attól a találkozástól számított. Szeretett visszagondolni a zenére s várta, mikor hallja meg újból. És ha így elmélkedett, gyakran futott el mellette Eros s célba vette őt aranyos nyilával. El is pendítette olykor az ideget, de Chreseys mindenkor idejében elrejtőzött a forrás fenekén és a nyíl feje felett süvöltött tova.

A satyr pedig, bár maga nem jött vissza többé, elmondhatta, hogy ő ott él az árnyas, homályos völgyben, mert ezután gyakran ellátogattak hozzá ilyen félistenek. Belenéztek a forrásba, virágokat dobáltak a vízbe, hívogatták és végül rendesen megharagudtak, mikor a naiád tagadólag rázta a fejét. Ilyenkor kiöltötték rá a nyelvüket és elfutottak...

Nymphák fehér alakjait is látta olykor megvillanni a fák között; elnézte őket, mint ölelkeznek a satyrokkal, megbámulta a szakadék sötéthajú oreádját, ha a forrás vizéből inni jött. Majd meg figyelmesen hallgatta a kentaurok vágatásának távoli dübörgését...

Így teltek napjai és mert nem ösmert mást, nem is vágyakozott. Amit tudott, azt a hamadryadoktól hallotta. Ők meséltek neki a fényről, a mennyboltozatról, a nagy boldogságról, szenvedésről és a könnyekről. Még örült, hogy neki mindezt nem kell megpróbálnia és sehogy sem értette, miért oly nagy a világ, mikor mindaz, amit ő szeret, olyan kicsiny helyen elfér: az irisek, a moha, kék forrása és a fák. Rajtuk kívül csak a hűvös homályt, a csendet és az árnyakat szerette, amelyeknek immár gyermeke lett. S minél inkább összeborult a lomboszat feje felett, minél sűrűbbre fonta a vadszőlő indáival a zöld hálót körülötte, annál hallgatagabb lett Chreseys, annál mélyebbre, sötétebbre vált a tekintete s végre már azt hitte, hogy a földön mindig alkonyat van...

Talán mindörökre így élt volna a kis naiád, ha egy éjjelen nem támad oly nagy vihar.

Hallotta a megriadt kentaurok rohénását fenn a hegyekben, érezte mint reszket a völgy, félni kezdett és behúnyt szemmel rejtőzött el a forrás fenekén. Egyszerre iszonyú dördülés rázta meg a levegőt, azután megingott a föld és valami hatalmas robajjal zuhant alá.

Sok idő múlt, mire fel mert jönni hideg otthonából, mert jól tudta, hogy Zeus haragszik. Két kezével megfogódzott a partban és kikönyökölt a mohára. Éjtszaka volt még mindig. A bokrok, a fák nedvesen csillogtak s a megszakadozott pókhálókban esőcseppek fénylettek. Az egyik hamadryad pedig, mely mindjárt felette állt, holtan, félig megégve hevert a sűrűségben.

Chreseys elszomorodott, de gyermek volt még s most annyi változást látott mindenfelé, hogy megfeledkezett a halott hamadryádról és kíváncsian bámult maga körül.

Ekkor vette csak észre, hogy az erdő világosabb mint máskor, s hogy feje felett a lombozatban kis rés támadt, melyen át kiláthatott.

Szívdobogva, ámulatlan tekintett fel. Szemét beárnyékolta a kezével s úgy nézett a kék mennyboltra. Egy percig azt hitte, hogy víz van odafenn, csak lassanként jutott eszébe, hogy az lesz az ég, melyről már hallott mesélni. Végtelen mélysége szinte elszédítette őt s tekintete sóváran akadt meg egy fénylő csillagon, mely

vakítóan ragyogott le hozzá. És ugyanekkor villant meg valami mellette is a vízben . . . a csillag képe volt, mely ott reszketett a forrás felszínén. Elkiáltotta magát örömében, azután taszigálni kezdte kezével a csillagot, majd meg mint hálót terítette szét haját és így halászott rá, ki akarta fogni, hogy homlokára tűzze.

Hajnalig mulatott ezzel s csak mikor nagyon elfáradt, hajtotta álmra a fejét. De alig aludt egy keveset, midőn nagy világosság ébresztette fel. Bóbiskolva dörzsölte meg a szemét: a forrás vize vakítóan csillogott, az erdő fénylett mint még soha, az árnyak eltűntek, a csend megszakadt s a bokrokban madarak daloltak.

Chreseys világa megváltozott s ő lelkendezve emelte szemét a mennyboltra, mely most oly bíboros színű volt, mint a hyacintok, melyeket hajdanában a satyrok neki hoztak. Azután lassan arany hímpor lepte el az eget s a kicsiny fellegek szélei mohón itták magukba az aranyos fényt . . . Később még jobban elálmélkodott, mert a lombok között tisztán látta, mint gördül fel a boltozatra egy lángoló szekér, melyet tüzes lovak ragadtak előre. A diadalmas szekéren tündöklő ifjú állt, könnyedén zabolázva meg a rohanó paripákat.

A naiád lélekzete elakadt, Eros pedig a bokrok sűrűjéből célba vette és szíven lőtte aranyos nyilával. De ő nem érzett, nem látott semmit, csak az idegent, kinek

tekintete e percben üdvözölte őt. Azután megállította kocsiját, leszállt, áthaladt az ég kék mezőin a lombokig s az éjjel támadt résen lelopódzott hozzá.

Chreseys csak most látta igazán, mily szép a jövő-vény. Arca ragyogó, szeme láng, alakja karcsú, sugár, fürtei mint folyó arany s ifjúságának hevétől körülötte még a lég is reszketni látszott. És reszketett a naiád is, kis keble hullámozott, szíve hangosan lüktetett a víz alatt s arcát, mikor az ifjú letérdelt mellé a mohára, égő pír borította el.

Egymásra néztek és a naiád sötét szemében az ifjú arca tükröződött.

— Ki vagy te szép leány? — kérdezte hízkeledőn, mialatt lenyúlt a forrásba s átölelve őt, még mélyebbre dőfte szívébe Eros nyilát.

— Én, — mondta a gyermek boldogan, — én Chreseys, a naiád vagyok.

— Mit csinálsz itten . . . nem félsz így egymagadban?

— Hogyan félnék, hisz ez az én hazám, édes, hűvös, homályos otthonom.

— És szólj, itt éltél mindig e szomorú völgy rejtekében?

— Amióta emlékezem.

— Nem vágyódtál soha a meleg, a fény, a szerelem után?

— Nem értelek.

Ekkor közelebb hajolt hozzá az idegen, tekintete ragyogóbb lett, ölelése forróbb és fölitta a leány üde ajkáról az első csókot.

Chreseys összerázkódott a dédelgetések alatt s bár nem tanította soha senki, viszonzta az ifjú csókjait s e percben felismerte, hogy mi a szerelem, mi a boldogság.

— Te reszketsz karjaimban, olyan hideg vagy, ... fázol talán kicsiny naiád?

— A forróságtól reszketek, úgy érzem, elégek öledben ...

Chreseys szédült a boldogságtól. Ajka megnyílt, lankadt feje szerelmese mellére hanyatlott és elveszítette eszméletét.

... Mikor magához tért, az ifjú nem volt többé mellette, fenn állt a boltozaton, tovaszárguldó szekéren s csak amerre elment, fénylett az erdő gallyain aranyköntösének egy-egy leszakadt foszlánya.

Chreseys a szívéhez kapott ... Csak most érezte, hogy meg van sebezve, most tudta, hogy fájhat a csend, hogy szomorú a magány ... Két karját kitárta a távozó felé, hangosan kiáltozott utána és mikor ő nem válaszolt hívó szavára, ... keservesen sírva fakadt.

Zokogva csókolgatta a partokat s kérte a hamadryadokat, vigasztalják meg őt.

Az egyik fa lehajtotta hozzá lombos fejét, megsimogatta a naiádot és zizegve susogta, hogy ő tudja, kedvese holnap ugyanaz órában mint ma, visszatér.

Erre már mosolyogni kezdett Chreseys, csendesen hintázta meg magát a virágok között, majd betakaródzott hosszú hajával, szedett iriseket és koszorút font homloka fölé.

Így várta szerelmesét, akinek csókjaitól még égtek az ajkai, akinek forró ölelését még érezte a testén — várta őt, sóvárgott utána és félt is tőle, mert ő oly egészen más volt, mint mindaz, amit eddig látott.

Ezalatt beesteledett és lassan múlt az idő. Sohasem tűnt neki az éjtszaka ily hosszúnak s mikor a fényes csillag eljött újból a forrásba fürdeni, elfordult tőle, nem játszott vele s hogy ne is lássa, betakarta a víz felszínét, ... önmagát lehullott falevelekkel. És így gondolt az ifjúra, aki bizonynal csak egy isten lehet.

... Végre is megvirradt, felrobogott a boltozatra újból a tüzes szekér s mint az elmúlt napon, leszállt hozzá a harmatos lombokon át tündöklő kedvese.

Chreseys ekkor már tudta, hogy szereti őt, szereti jobban mint az árnyakat, melyeket az ifjú elűzött mellőle, jobban mint a virágokat, melyeket leszakított, hogy kedvéért felékesítse magát, mint a halott hamadryadot, akinek lombjai tartották távol tőle szerelmes istenét.

Szerette és karjában elfeledte, hogy létezik ... ő benne élt, ajkával lélekzett, elérte hát az asszonyok nagy boldogságát.

De azért volt boldogságában szenvedés is, mert a lángoló csókok szinte elemésztették s az ifjú szemrehányásai nem hagyták nyugodni. Mindennap mondta neki, hogy hideg, hideg a csókja, az ölelése. Kérte, hogy szeresse jobban. És minél jobban szerette őt Chreseys, minél gyakrabban tartotta karjában, annál melegebb, annál kisebb lett a naiád. Utóvégre már alig ért fel a moháig. Arca halványra vált, haja árván, mint valami fonnyadt vizinövény tapadt az eltikkadt partokra, s szeme megtört a sok világosságtól.

Nem játszott többé a pillangókkal, a satyrokkal sem állt szóba, csak olykor beszélgetett el kis barátaival: az irisekkel. Fölkapaszkodott hozzájuk, közibük fektette a fejét és így pihent.

S kedvese mind e változást nem vette észre. Derűs időben eljött hozzá a reggel óráiban s hozott neki aranyos ékszereket, csókokat.

De az ékszerek is égették Chreseyst s így csak addig viselte őket, míg kedvesével volt, azután kérte őt, vigye őket vissza oda, ahonnet hozta, mert lángjuk elperzseli homlokát.

És ezután nem tudott többé örülni; sokat sóhajtozott s ha egymagában volt, halkan zokogott.

Így lepte meg őt egyszer az ifjú s nagyon elszomrodott, majd kérdezgetni kezdte, hogy mi a bánata?

— A boldogság! — suttogta a naiád. — Az árnyak, a csendnek voltam gyermeke s minket, akik a ho-

mályban élünk észrevétlenül, megöl a világosság, a fény, a zaj, a boldogság...

Kedvese vigasztalta, csókokkal akarta felderíteni s forróbban ölelte át mint máskor. És minden ilyen öleléstől, csóktól eltűnt valami Chreseysből. Utoljára már alig lehetett benne felismerni a régi üde vízileányt. Ok nélkül reszketett mint a falombok, kicsinyke, átlátszó lett.

És lassan kiapadt zöld szeméből, halvány ereiből az élet s egy fenséges forró ölelés alatt eltűnt kedvese karjából...

— Chreseys! Chreseys! — kiáltott az ifjú szívzagatón. — Hol vagy szerelmem?...

De ő nem volt többé, egy könnye csillogott még szerelmese kezében: ez maradt meg a kis naiádból.

Chreseys meghalt... a forrás kiszáradt... nem bírta elviselni a boldogságot, a forró szerelmet, a fényt.

És hamadryádjai újból összeborultak, lombjaikkal eltakarták sírját, mely ott volt a kiapadt forrás helyén.

Egybeszövődött ismét a zöld homály... és kedvese nem jöhetett el többé virágszegélyes sírjához.

A fák pedig híven őrizték a helyet s csendes éjtszakákon halkán suttogták egymásnak:

— Chreseys meghalt... meghalt a kicsiny naiád.

MYTHOS A SYRINXRŐL.

Megvirradt és az erdők harmatos fáí között elindult a nagy Pán . . . Boldogan, gondtalanul járt még aznap az illatos árkádíai föld felett. Vidáman nevetett a fuvalomba, telhetetlen jókedvében tele marokkal tépte a lombokat s dévajon hintázta meg magát a nedves gallyakon. Mikor felért a hegytetőre, hangos kiáltózással hívta a nymphákat, hogy vele körtáncot lejtсенek.

Boldog és gondtalan volt, napestig mulatozott s csak alkonyatkor futott le a völgyi folyóhoz szomját oltani.

Dalolva ment át az olajfaligeten . . . Messze a nyugati ég alatt, aranyos párák káprázatában ekkor szállt el rohanó kíséretével a vadászat istenasszonya . . . Lenn a hegy tövében két satyr játszott, vidáman görgetve egymás felé a mohos köveket; a mezőkön virágokat szedtek, füzérekét fontak fehér, karcsú leányok s a patak habjai közül halk loccsanással emelte fel fejét egy-egy naiád. A szőrös satyrok, mikor megláták urukat, lekonyították hegyes fülüket és szepegve rejtőztek a bozót árnyékába, ott azután halkan nevetgélve, együgyűen taszigálódtak.

De Pán nem vette őket észre, elhaladt mellettük . . . Körülte rickolni kezdtek a fák . . . s végre elérte a vi-

zet. Tekintete kedvtelve járta be az erdő violaszínű ködbe vesző vonalát s hirtelen meglassította lépteit. Az erdő szélén, fekete cyprusok tövében egy nymphát vett észre, aki oly szép volt, hogy hozzá hasonlót a földön nem látott soha. Ajkán elhalt az ének, kezéből kihullottak a leszaggatott virágok s valamilyen korhadttörzs mögött elbűvölten állt meg. Lángoló szeme sóváran csüggött a leány isteni alakján, szomjasan leste dallamos mozdulatait, amint szőke hajával játszott, széttárva a szállongó fürtöket, mintha légi útra készülődnék.

És az erdők szilaj istene megittasult a nympa látásától . . . Két karjával átfogta a fát, amelynek árnyékában rejtőzött, fejét oda nyugtatta törzséhez s ébren álmodott a szerelemről, jövődő boldogságról, rózsás, szép álmokat.

Szemében, szívében a leány képe kezdett élni s landoltan érezte, hogy hatalmát veszti, hogy gyöngül . . . nem volt már többé önmagáé.

Körülötte az esthomály észrevétlenül halt bele az éjtszakába: messze az Elaeum szelíd halmai közül lassan fölszállt a hold a boltozatra. Fénye tétován futott le a hegyekről, kék pompával áradt szét a vizek és a mezők felett s egyszerre eljutott a leány virágfehér testéhez is . . . Egy darabig kéjelegve lapult meg a mohában elvesző kicsiny lábak előtt, majd mohón ágaskodott mind feljebb, feljebb s dédelgetve csó-

kolta végig a nympa ifjú keblét... hajnalszép nyakát... mosolygó ajkát. Szerelmesen ölelte át.

Pán ekkor nyilaló fájdalmat érzett a szívében. Felmelte karját és szerelemfúltón, gyűlölködve fenyegette meg öklével a holdat. Nem tűrhette, hogy szemeláttára szeretkezzék azzal... azzal, akihez neki sincs más joga, mint hogy... immár szereti.

És nem bírt tovább ellentállni, elhagyta rejtekét s kétségbeesetten futott ki az erdőszélre a nympa elé, hogy elfogja a hold ölelését róla.

A leány riadtan emelte rá tekintetét s hirtelen szétterítette mezítelen teste felett hullámos haját. Azután ingadozva hátrált a fák közé, be Pán hallgató, zöld birodalmába... és ekkor lemaradt róla a hold fénye.

Az isten fellélekzett s mikor hátra pillantva megnyugodott, hogy a hold ide már nem követheti őket, közelebb lépett a menekülőhöz és szelíden, hízelkedve szólította meg:

— Ki vagy te? Honnan jöttél? Hol rejtőztél, hogy mind a mai napig soha, sehol sem láttalak?

— Syrinxnek hívnak társaim s a vizek partján éltem mindenkoron — suttogta a nympa s iszonyodva húzódott beljebb a rengetegbe.

— Hallgass meg, — szólt Pán — és mondd, ki gyermeke vagy, mely istentől nyerted gyönyörű alakodat?

— Atyám a folyó — Ladon. Ő ringatott lágy, enyelgő karjai között, az ő hullámai formálták képükre testemet.

— Szép vagy . . . szeretlek!

— Ne mondd ezt nekem, nem akarom, hogy szeress . . . Azt sem kérdem, hogy ki vagy, el akarlak felejteni, félek tőled . . . Engedd, hogy távozzam.

— Ne félj tőlem, Syrinx! Nem bántalak. De elfelejteni azért nem fogsz, mert rólam suttognak a fák, rólam dalolnak a madarak. Nevemet megtudod, ha virradattal nympha-társaidnak elmondod találkozásunkat . . .

Az utolsó szavakat már nem hallotta a leány, mert futásnak eredt s eltűnt a fák között.

Pán soká nézett utána, megsimogatta a lombokat, melyek a nymphát érintették . . . azután lábujjhegyen osont vissza a helyre, hol őt először meglátta. Letérdelt a mohára s megkereste közöttte a két könnyű lábacska nyomát. Leült melléjük és mozdulatlanul őrizte őket egész éjen át. Őrizte, hogy senki ne lépjen el felettük, hogy senki ne tiporja össze őket . . .

. . . Mire megvirradt, a harmatban újból felkelt a letaposott moha s a szerelmes Pán nem találta többé a kicsiny emlékeket . . . Csak ekkor hagyta oda a helyet s indult el búsan, hangtalanul az illatos mezőkön. Nem nevetett már a fuvalomba, nem tépte többé dévajon az erdők lombjait, még a virágokat is megkerülte, hogy ne okozzon fájdalmat semminek; eléggé szenvedett ő maga, úgy érezte, szenved az egész világért.

Napestig bolyongott a szirtek között, megkérdezte mindenkitől, aki útjába akadt, nem látta-e Syrinxet, az aranyhajú nymphát, aki tegnap a folyó partján szívébe költözött.

— Syrinx! Syrinx! — kiáltozta a barlangoknak. Syrinx nevét sodorta hullámain tovább a patak, az ő nevével játszott a fuvalom.

Alkonyat előtt megtörve, fáradtan indult le Pán a Ladon folyóhoz, hogy számon kérje tőle is a leányt . . . És mikor az erdőszélre ért, ott látta őt a kék folyóban fürdeni. Két kis keble körül, miként a vízililiomok kelyheinél, ezüstös gyűrűkben ringott a víz . . . Haja, mint megannyi napsugár terült el a habok felett . . . Egyszerre lehajolt, mintha inni akart volna s édesen, hosszan csókolta meg a vizet . . . Azután a part felé indult. A folyó nehezen szakadt el tőle és csak mikor kilépett a virágok közé, csak akkor foszlottak le róla habozva atyjának ölelő karjai; . . . a mederbe visszahanyatló hűvös cseppek. Megállt a parton, nedves volt, mint egy harmatos virág. Lenge formáinak árnyéka hosszan nyúlt el a búcsúzó napfénytől aranyos mezőn s elért egészen Pán lábáig . . . És a szerelmes isten leborult ekkor a pázsitra s fájdalmas gyengédséggel ölelte, csókolta az árnyékot, a földet. Azután fölugrott s hogy reá ne lépjen a hajlongó árnyékra, óvatosan kikerülte s így közeledett a leányhoz. Az megérezte jöttét, iszonyodva pillantott rá és futni

akart. De Pán intett, hogy maradjon és panaszos hangon szólt hozzá :

— Virradat óta kereslek, ó Syrinx, add vissza azt, amit elvittél magaddal, add vissza boldog nyugalmat. Mióta láttalak, nem voltam egyedül, mert emléked velem járt mindenütt . . . velem voltál és mégis kerestelek . . . Csak akkor szerettem rajtad kívül is valamit, csak akkor voltam hűtlen hozzád, mikor árnyékoskodt az előbb, ott a virágok közt megcsókoltam . . . Syrinx ! Syrinx ! Szeretlek, légy enyém.

— Nem kell szerelmed, — kiáltott a leány — hagyd, hogy játszani menjek a patak partjára . . . Engedj társaimhoz . . . Keress magadnak magadhoz hasonlót, keresd másutt a boldogságodat. Nem . . . nem tudlak szeretni s ha így nézel reám, félek tőled, gyűlöllek.

Pán kecskelábai türelmetlenül gázolták le a füvet.

— Syrinx, te félsz tőlem s azt mondod, nem szeretsz . . . Szeretlek én kettőnk helyett s ha maga a lantos Apollo jönne ide s kérné szerelmedet, nem volna érdekesebb rá, mint én, aki annyit szenvedtem érte . . . Syrinx, hallgass meg . . . Ha enyém lennél, tiéd lenne az uralom az erdő és Pán felett . . . neked adnám a napsugarakat és befonhatnád aranyfonálnak fürteid közé.

— Minek ígéred ezt, hisz nézd, a pillangó is szabadon örülhet neki . . . a napsugár mindenkié.

— Syrinx ! Syrinx ! Neked adnám a lágy, zöld me-

zök minden virágát, hogy belőlük koszorút köss homlokod fölé.

— A virágok már régen az enyéme s koszorút fonhatok, ha kedvem tartja, holdas éjtszakákon a hegyek homlokára is . . .

— Nászajándékul tükröt teremtek számodra a folyó felszínéből, kék tükröt, hogy szép, karcsú testedet mindenkoron láthasd benne, úgy amint én látlak, hogy azután megittasulva szépségedtől, megértсед az én szerelmemet . . .

A nympa habozva, meg-megállva ment a vízhez . . . előrehajolt és Pán intésére megjelent képe a folyóban . . . Fölkiáltott s forogva, nevetve nézegette magát a tükrökben.

Pán boldogan lopódzott a leány háta mögé s válla felett ő is lepillantott a vízre, ahol valami bús csunyasággal tűnt fel szarvakkal elrútított fájdalmas arca.

. . . Az erdő mentén szilaj hahota hangzott s Zephyros kacagva táncolt el a folyó felett, ezer darabra törve annak csillogó tükrét.

Syrinx felágaskodott, hallgatódzott egy pillanatig, azután szégyenkezve takarta el arcát és sírva, kétségbeesetten taszította el maga mellől Pánt:

— Vedd vissza ajándékokat, vedd vissza szerelmedet . . . csúf satyr, nem kellesz nekem! — kiáltott rémülten és neki iramodott a rengetegnek.

Az isten kitárt két karja lehanyatlott, felébredt

benne régi szilajsága, bírni akarta mindenáron szerelmét. Vad, szenvedélyes futással vette üldözőbe. Követte erdőkön, patakokon, mezőkön át. Virágos völgybe értek. Itt lankadtan, kimerülten állt meg a nympa és kínjában segítségért kiáltott.

Géa, az ifjúság védőasszonya letekintett reá...

Pán ekkor érte utól s karja szerelmes öleléssel fonta körül a leányt, de az nem mozdult, nem taszította el magától, csak állt... állt és ég felé nyúló, remegő két karja, lenge szép teste, aranyszín fürtei az istenasszony pillantásától szőke náddá változtak.

És a boldogtalan isten hiába csókolgatta a síma sutogó leveleket. Syrinx nem ébredt fel bennük. Késébeesett indulatában mellére szorította a karcsú, hajlékony növényt, ölelte, szorította addig, míg az darabokra törve hullott lábához. Ekkor leborult a földre, összeszedte a tört nádszálakat s egy hozzá kúszó borostyán indáival bánatosan kötötte egybe őket. Csókolgatni kezdte mindegyiket külön-külön és panaszosan, szivszakadva kiáltozta a nympa nevét:

— Syrinx! Syrinx!...

Soha nem hallott bűvös dallam szállt el a völgy felett... Pán pedig sírt keservesen és lefutó könnyei ezüstös pataokban ölelték körül a nádat, azt, ami szerelméből megmaradt.

És a csodahang, melybe az erdő és a mezők illata vegyült, lassan kicsalta a rengeteg lakóit... A satyrok

előkúsztak zöld rejtekeikből, a nymphák virágfüzéreiket lengetve futottak össze; az oreádok is elhagyták a hegyek barlangjait s moha koronáikkal, mint a szakadékok hideg lehelete szálltak alá a völgybe . . . Utolsónak a titokzatos bozótok őrzői, a dryádok tűntek elő. Homlokukat sötét virágokból, rejtett ibolyákból fonnott koszorúval ékesítették, kezükben tenger ibolyát hoztak magukkal és amint léptek, bőkezűen szórták mindenfelé. Mire lejutottak a völgy mélyébe, elszórt virágaik ibolyaszín lepel gyanánt hullámozottak a légben . . .

Alkonyodott . . .

Mikor mindannyian együtt voltak és meglátták uruk szenvedő arcát, vigasztalólag hajoltak hozzá.

De Pán intett s halkán szólt :

— Ne vigasztaljatok, viselnem kell fájdalmamat, szerelmemet, mert ha kivennétek szívemből, nem volna neki elég hely a földön, — az égre kellene felszállnotok vele, az égre, melynek nincsen kezdete, nincs vége sehol . . . és ó, higyjétek meg, az is elsötétülne tőle egészen . . .

Egy elnyújtott jaj sóhajtott végig az erdőkön . . . a folyók megálltak egy percre s a fák hamadryádjai tehetlenségükben búsan rázták le zöld fürteikről az utolsó tavaszi virágokat.

Syrinx! Syrinx! . . .

— Szerettem őt, — szólt Pán — és lenge, szép szerelmem, látjátok, mivé változott . . . Emlékké lett a sze-

relmem és az emlék fájó dallá... Mindent elvesztettem. Ezentúl ez a dal lesz az én világom, mert, ó társaim!... Pán szeretni nem fog többé... És ha jövőben birodalmamon szegény szerelmes ember megy át, nem gúnyolom, nem riasztom, tréfát nem űzök vele, mert hiszen neki az ő szenvedése csak az, ami egy istennek az enyém... Mindenki fájdalmát megértettem ez alkonyatban s ha szerelmes halandó akad utamba, megnyitom előtte a völgyek, az erdők illatos rejtelseit, hogy vigaszt találjon az én nagy birodalmam ölén... És ó, társaim, ha megszeretik az embereket a természetet szívükben, lelkükben, boldogtalan szerelmük emlékét dallá változtatom át.

Bánatosan hallgatott el s az erdők őrzői szomorúan oszlottak szét... Messze, a szelíd halmok koronáján túl, sápadtan szállt fel a hold. Kék világával búsan nézett bele a boldogtalan isten könnyeinek patakjába... és ekkor megjelent a ma teremtetett tükörben a hajlongó nád képe, megjelent, hogy ezentúl mindenkoron tetszelegve nézegesse magát a rengő, hűvös vizekben.

...Pán egyedül volt és mivel többé nem tiltotta meg neki senki, sóváran, szerelmesen csókolta a furiyában Syrinxet és a csókok panaszos dallama halkán zengett az éjtszaka csendjében...

MEGCSALÓDOTT ISTENEK.

Ott fenn, ahol a Tisza még ifjan, szilaj hahotával rohan szűk völgyében, nagy mohos szirtek között, a sötét fenyvesek alatt, — ott fenn a hegyek méhében bűvösen szépek a holdas éjszakák...

Akkor is igéző nyári éjszaka volt... Mélységes csend úszott a táj felett, csak az éji párák mozdultak meg s mint megannyi fehér kísértet, alacsonyan hömpölyögtek át a mezők felett, kúszták meg a hegyéleket s az ormok sziklacsipkéin fáradtan ültek el pihenni...

A hegyóriások mértföldes zöld rengetegéből habozva szállt felfelé a hold, ezüsttel vetve be a vizek tajtékos barázdáit. Mindegyre feljebb haladt, egy felleg mögött elhagyta vörös köpönyegét, amellyel még az alkonyt lopta meg, azután fehérén, ártatlanul indult a csillagok útjának, úgy miként az első éjszakán, mikor még az istenek lehelete szállongott a virágok illatában. Világa szétterjedt a földön... Mint rejtett ezüst kagylók csillantak fel a vizek s ahogy betört az erdők sötét birodalmába, fénye egy-egy fán akadt, köntöséből ezüstfoszlányok kötődtek a százados törzsekre... Nesztelen, fényes léptei alatt, mintha élet támadt volna a rengetegben.

Minden falu, templom messze esett, nem hallatszott el a harangszó, pedig kinn a síkon már elverhette az éjfélt.

Csend volt . . . Ember nem járta a vadont.

De egyszerre megszakadt a csend hálója . . . Hosszú, habozó dallam kelt a rengetegben. A visszhang ölbe kapta a hangot, húzta-vonta magával tovább, a vizek hullámain, a völgyek felett, odacsapta a vén hegyek homlokára.

A csodálatos zenére megreszketett a vadon, a fák lombjai félénken bújtak össze, a vizek hullámai sebesebb futással iramodtak tovább s a völgyekben felsóhajtott a szél . . . A folyó hullámot túrt és egy fehér tajtékkoronán egyszerre lenge asszonytestbe csapódott össze a hab . . . Légies tünemények keltek ki a vízből és a hold tisztán világított le rájuk. Naiádok voltak ők, rég alvó istenei a rengeteg vizének s azon az éjtszakán valami hívó hangra előszöktek évezredes rejtekeikből . . .

Hallgatództak hosszasan s azután félősen néztek egymásra. Syrinx hangját vélték a dallamban felismerni, hitték, hogy az arkádiai fuvola szólalt meg a nagy Pán oly régen néma ajka alatt . . . Hallgatódzva, serényen szárítgatni kezdték holdsugárból szótt, testükhöz tapadó ruháikat. Néhányan összefogództak s táncot lejtettek a rét felett, mások meg fűzérbe fonták a mezők legszebb virágait . . . De egyszerre

újlag felsírt a hegyormon a hívó dallam s a boiotiai nympha, Echo, Narcissos szirtjéről énekelve adta vissza a hangot testvéreinek... Most már megmozdultak a fák, rövidéletű hamadryadok bújtak ki a lombok közül... a szakadékok hideg, sötét mélységeiből oreadok kúsztak elő, a korhadt fatörzsekből nevető, satyrok, a sziklarepedésekből, pókhálós barlangokból nehézkes sylének vonszolták ki szőrös testüket. A hegynyeregről mámorosan a kopasz Sylenos vágatott le egy szamár hátán s jobbról-balról két dévaj satyr futott mellette. Egy sötét, erdőszéli barlangból a visszajáró Marsyas osont elő s mintha nagyot aludt volna, megdörzsölte két szemét s felbámult a hold tele képébe, azután ámulva nézett maga köré. Tekintete csodálkozva akadt meg a nymphák játszadozó csoportján, felnevetett az öreg Sylenoshoz s már csak szokásból is kivette hóna alól furulyáját és dalba kezdett.

A holdfényes nádasban, a tisztás túlsó végén suttozás kelt. A víz locsogva fodrozódott s vad lódobogásban, szilaj falkában kentaurok törtettek át a suhogó nádason. Mögöttük satyrok tolongtak, összeverődve a rengeteg minden tájékáról. Iszapos lábukkal kéjelegve taposták a csillogó parti fűvényt s égő, sóvár szemükkel szinte elemésztették az erdőszéli nymphákat.

Ezalatt nagy csoport verődött össze a holdfényben. Egy fényes istennő, Heliosnak szende, ábrándos testvére, méltós fatörzsnek támaszkodva állt. Két karját

nyakán összefonta s elmerengve, fájdalmasan nézett fel diadalmas szekérére, a holdra, melynek fehér paripái immár annyi évszázad óta uratlanul futják be az eget. Mellette térdig elmerülve a magas, harmatos fűben Hébe lóbált egy nektáros kupát és bőkezűen hintette szét a légbe az illatos ezüst cseppeket.

Mind ott voltak... nymphák, naiádok, nevető satyrok... az erdők, a mély zöld vizek, a virágok, a szirtek istenei. És mikor mind együtt voltak, fenn a havas csúcán ismét felsírt a csodás, hívó hang...

A zajongó boldog istenek elcsitultak, majd örömrivalgva össze-vissza kiáltozni kezdtek valamennyien:

— A nagy Pán!... a nagy Pán!... Syrinx hangján hív magához... halljátok-e, ez a hang ébresztett fel bennünket!

— Pán!... suttogták csendesen a nymphák és megszerkesztettek boldogságukban. Most ismét övék lesz a világ, övék a rét, nekik dalolnak a vizek futó hullámai, nekik illatoznak a virágok, — újra hisznek bennük az emberek! Átölelték egymás nyakát s valami szédítő forgatagban ifjú táncot lejtettek a lágy pázsit felett. A satyrok lefutottak a folyópartra, kagylókat szedtek a fővényben, azután harsonán kürtöltek velük, úgy mint régen a Helikon tündérberkeiben, ha dévaj kedvük támadt.

És ekkor az erdő lombozatában arany köd szállt fel a földből, a fák törzse, a levelek, a mohos fű,

mintha folyó aranyban úszott volna s csörtetve tört át a bozóton ragyogó krétai saruiban, tegezzel kezében, felgyűrt lengő ruhájában a vadászat boldog isten-asszonya . . . Mögötte nymphaszúzek özönlöttek a fényes aranyködben. Az erdőszélen egy percre megállt, diadémján megcsillant a holdsugár. Majd könnyen, lengén szállt át a rét felett s a fáklyás, szép csillagfiúkat, Phosphorost, meg Hesperost kézen ragadva, neki tört az erdők sötét rengetegének. Vadász nymphái dalolva hajtották félre útjából az ágakat s utána megindultak a többi istenek.

Fenn a hegytetőn pedig, ott mindjárt a csillagos ég alatt, zengett a dallam egyre hívón, csalogatón, útmutatónak.

És ők szirtről-szirtre hágtak, könnyed lábaikkal vidáman szökellve át a holdfényes ér felett, a harmatos fűvön . . . Ha szakadék állta útjokat, Iris fényes szivárványhidat emelt a sötét mélység fölé, ha az útmutató fuvolahang tévedt el valamely völgy öléen, Echo felkapta s szelíden, álmatagon tovább játszott véle homlokuk körül ott fenn a magasban.

A felhős égi mezőkben kialvó pásztortűzzé sápadt a hold s az istenek szerelmei, a szép vadász Orion, meg az árkádiai Kallisto, halványulni kezdtek. Az éjtszaka füstös, lusta fellegekbe halt el és a hajnal derengve, révetegen szállt a mennybolt felé.

A sötétség szétszakadt — az istenek felértek az utolsó szirtre s a virradat álmatag világában, mint fényes felhőcsapat szállták meg a hegyorom tarajos szirtcsúcsát. Ismét és újra felcsendült a fájó dallam . . . egyre közelebbről s végre is már a szomszéd sziklák mögül áradt feléjük.

De a hangba, ami a mélybe oly hívólag szólt le hozzájuk, most valami idegen zsongás vegyült. Egy percre félőn figyeltek a nymphák . . . Artemis megállt, hallgatódzva hajolt előre, azután kikapta az esthajnalcsillagot Phosphoros kezéből s kevélyen lépett a havasi rét lágy pázsitjára. A többiek követték . . .

Mintha villám érte volna őket, rémülten álltak meg egyszerre s fájdalmas kétségbeeséssel meredtek maguk elé . . . Pán, az erdők vidám istene nem volt sehol, nem az ő furulyája játszott az éjtszakában bűbajos zenét . . . az eltört Syrinx hangot többé nem ad, nem énekel a régi isteneknek feltámadási éneket . . . meghalt a Pán!

A hegytetőn előttük kis tűz hamvadó zsarátnokánál, fenyőből összerótt kunyhó előtt, havasi kürtjével pásztorfiú fújt riadót a vadonnak. A fiú lábánál térdén állva mondott ájtatos hajnali imát három kis pásztor, hívó gyermekszemükkel beletekintve a pirkadó mennyboltozatba, oda, ahol a pogány istenek nagy győztes ellensége — az új Isten lakik.

A nymphák, syrének ajkán elhalt a mosoly, a satyrok öröknevető ábrázata kínos csalódásba torzult, Seléne tejfehérre sápadt, Hébe kiejtette kezéből a nektáros kupát s a diadalmas Artemis könnyei lecsordultak a pázsitra . . . Sírtak valamennyien s e bús zokogásba Zephyros valami fájó dalt dalolt, amitől megzizegtek a fák lombjai . . . Egy csillag, a reménynek utolsó kialvó csillaga haldokolva futott le a nyugati égről s amerre elrepült, mintha megvasadt volna az ég szíve, halvány, beteg csík reszketett a boltozaton.

A szél, a bús zokogás tán arról susogott, hogy nem virrad több hajnal a pogány istenekre; a vizek, a réti virágok, mohos szakadékok kedves lakóiban nem hisz többé senki. — Egy szentséges Isten lakja a földet, kék eget, mindazt, ahol egykor ők annyian megfértek, — egy új Isten, akihez bármily szigorú is, híven imádkoznak az emberek.

A szél bűgva zengett a szirtek élein, reszketve kóborolt a fák koronái között s a pirkadó hajnal fellobbanó fáklyájánál leszálltak a hegyoromról a megcsalódott istenek . . . vissza évezredes rejtekeikbe, melyekből a holdas nyári éjjelen csalókán hívta ki őket egy pásztorfiú kürtje. Zephyros kitárta lenge szárnyait s bánatos sóhajával lesodorta a virágok harmatát. És e csillogó könnyekkel temette el kedves lábaik nyomát a földről mindörökre . . .

A KENTAUR.

A lkonyodott s a kontiumi út olajfái alatt egy ifjú haladt a fehér Syrakusa felé. Kezében vitte lantját, amelynek híre bejárta Hellas száz városát. Sötét fürtjeit aranszalag szorította le halántékára. Révetegen pillantott az óriási nyüzsgő városra, mely oszlopos csarnokaival, mint egy márványzuhatag húzódott az Eurialos halmán, szinte beleömlve a tengerbe... Lent a kikötőben ezer hajó horgonyzott s lába előtt oly ragyogó színeket játszott a víz, mintha a távolban füstölgő Aetna megolvasztotta volna méhében a drágaköveket, hogy napszálltára rubin, smaragd és ametiszt folyókkal táplálja a hullámokat...

Az ifjú körül mind népesebb lett az út. Elérte a Dionysius falát, azután befordult a neapolisi kapun, melynek homlokzatán egy utolsó napsugárban ragyogtak az aranyozott felirások. Lent a porban koldusnépség üldögélt, az utca szélén phöníciai kereskedők ácsorogtak, hamis ékszereket, tarsosi arcfestéket és illatszereket árulva a tovamenő asszonyoknak. Egy vízholdó leány az ifjú legutolsó dalát énekelte.

Odabent az Achradina városnegyedben még nyüzsgőbb volt az élet, nagyobb a lárma és a zaj. A kőbányák

körül napsütötte karthágói rabszolgák, félmeztelen etrusiai foglyok tolongtak, az utcákban hemzsegett a kikötőváros minden nyelvű, tarka-barka emberáradata. Csak egy-egy bíborba öltözött nagyúr, vagy előkelő hetaíra magasra emelt hordágya előtt vált ketté a tömeg. Az ifjú mosolyogva fogadta a köszöntéseket, a leányok virágokat szórtak útjára, a férfiak meghajoltak előtte s Bacchis, Syrakusa leghíresebb asszonya, felemelkedett hordágján mikor őt megpillantotta:

— O szép Damyllos, mikor fogsz már engem is szeretni? . . .

Az ifjú zavartalanul haladt előre. De a gymnasium előtti téren hirtelen megállt. Lärmás beszédet hallott s felismerte a divatos rethornak, Polemosnak hangját, aki egy oszlop talapzatáról haragosan kiabált a platánliget körül ácsorgó asszonyokra. Mindenáron szét akarta kergetni őket:

— Menjetek innét, úgy sem értitek a szavainkat, . . . most nem kelletek!

A karcsú alakok félénken húzódtak hátra s egymásik leány lehajolt amphorájáért, amit csak azért tett le a földre, hogy meghallgassa ő is Syrakusa bölcseinek szavát.

Az ifjú dalnok felemelte a kezét és beszólt az oszlopcsarnok színes kőkockáin s a platánfák árnyékában üldögélő férfiakhoz:

— O bölcsek, ne úzzétek el az asszonyokat maga-

toktól, mert velük elűzitek a szerelmet és az isteneket is.

— Üdvözlégy jó Damyllos, Sicilia legédesebb szavú dalnoka és ne oktasd azokat, kiket bölcseknek nevezel! — Polemos leszállt talapzatról s visszaheveredett nyugágyára, aztán halkabban folytatta:

— Az istenek elköltöztek e tájról s mivel a költők Erost is istennek tették meg, elment velük ő is. Elmentek, mielőtt megszülettem, mert valóban nem láttam én még egyet sem.

— Hiszek szavaidnak, mert a bölcsek sohasem láthatják meg az isteneket, ők csak a költőknek és az asszonyoknak jelennek meg. Ti a napfénybe néztek, mi a homályba, az árnyékba, a holdfényes ködök párázatába és higgyetek nekem, ott élnek ők.

Polemos felkönyökölt a selyempárnák közül és gúnyosan mosolygott:

— A te szavaid, rajongó dalnok, csak akkor találhatnak hívó fülekre, ha lantodat pengetve, zenében vesznek el...

— Ékesszavú rethorok, bölcs sofisták, a ti lantotok a gúnyolódás, azt pengetitek, hogy ebbe fulladjanak gondolataitok.

A férfiak a gymnázium szellős oszlopcsarnoka körül nevetni kezdtek s mert mindannyian szerették a szép, ifjú Damyllost, hívták, hogy térjen be hozzájuk... A lankadatlan Polemos ismét kergetni kezdte az asszonyokat:

— Pusztuljatok most innét... estére jöjjetek el lakomámra, mámoros fejjel inkább megértjük egymást! De az asszonyok nem hallgattak rá, mintegy védelmet keresve húzódtak Damyllos köré s néhányan lekuporodtak lábához. Drosis, a hymerai táncosnő levette fejéről rózsakoszorúját s az ifjú lantjára akasztotta, Parthenis, a kis fuvalásleány pedig elragadtatásában hirtelen megcsókolta köntöse szegélyét. Damyllos biztatóan mosolygott mikor beszélni kezdett:

— Ezerszer mondom ne üzzétek el őket. Jertek inkább még közelebb Syrakusa lenge leányai, hadd lássátok meg férfiak és nők egymás szemében a lelket is. Mert hiszen ti bölcsek csak mámoros fejjel suttogtok az asszonyoknak a kialvó fáklyák alatt, a bacchanáliák fonnyadt rózsái között... Ne üzzétek el őket, mert egymás nélkül, ti férfiak oly vadak lesztek, mint Podikrotos, a rengeteg legfélelmesebb kentaurja, a nők oly tudatlanok, mint Glaukis, a halovány nympa, akik pedig utánatok élni fognak, oly boldogtalanok, mint Atüchés.

Polemos csúfondárosan húzta fel szemöldökét.

— Kérdem tőled édes szavú dalnok, kikről beszélsz te itt nekünk?

— Ha meghallgattok, szívesen elmondom.

Polemos bólíntott, Diotimos, az ezüsthajú bölcs, Klinias és a többiek, kíváncsian hajoltak előre. Az asszonyok még közelebb húzódtak, Damyllos pedig

leült a márványlépcsőre, állát lantjára támasztotta és mesélni kezdett . . .

— Az elmúlt Olympiás második esztendejében történhetett, hogy valamelyik átdorbézolt éjtszaka után a kijózanodás undorával szöktem el a mulatozók közül.

— Emlékezem e napra o Damyllos, — szolt a gazdag és előkelő Lysias, aki néhány olajostestű ifjú athlétával ekkor jött ki a gymnáziumból. — Az én házamból futottál el azon a hajnalon s mi mindannyian azt hittük, hogy az istenek elvették az eszedet.

— Valóban a te vendéged voltam jó Lysias, mikor épp ellenkezőleg az istenek visszaadták az eszemet. Undorodva menekültem a bacchanalia zajától, a kifestett arcok mosolyától, a megfizetett csókok elől.

Céltalanul futottam végig Syrakusa alvó utcáin. Körülöttem csend volt. Csak elvétve hallatszott ki még egy-egy házból az elfojtott kacagás, az akadozó, mámoros énekszó. Friss levegőre vágytam és elindultam az ortygiai kapu felé, melyen át, úgy éreztem, az istenek lehelete tódul be hozzám az erdők felől . . .

A város elmaradt s én kint jártam az Anaposmenti cyprusok alatt. A nap tüzesen kelt fel az Okeanosból, sugarai mind megannyi kincses aranyhajó futottak végig a habokon s itt kötöttek ki Sicilia partjain . . .

Sokáig bolyonghattam a mocsaras mezőkön, mikor végtére megpihentem a Kyane-forrás mellett egy földig boruló olajfa alatt . . . Elérkezett Pán forró déli

órája s a rekkenő melegben szendergő táj fenséges nyugalma igézetébe ejtett engem is.

Az áttüzesedett lég zsibbasztó sullyal nehezedett reám. Szomjasan hajoltam a hűvös habok fölé. De egyszerre zajt hallottam magam mögött, aztán egy szép, szomorú arc jelent meg a víz felszínén. Riadtan fordultam hátra . . . és o barátaim azt hittem e percben, hogy álmodom.

Az asszonyok visszafojtották lélekzetüket, csak Parthenis, a kis fuvolás leány kiáltott fel ezüstcsengésű hangon.

— O mondd Damyllos mit láttál akkor?

— Halljátok hát szavaim mindannyian! Egy kentaur állt mögöttem!

A bölcsek hitetlenkedő, gúnyos mosollyal pillantottak az ifjúra, az asszonyok borzongva bújtak össze s színes chlamisszaik elvegyültek az alkony homályában, a kis fuvolásleány pedig tudatlanságában félénken kérdezte:

— Szólj lantos Damyllos, egy olyan szörny jött el hozzád, mint aminő az emberirtó Ares templomának falára van lefestve? . . . Parthenis mikor észrevette, hogy mindenki reá tekint, hirtelen elhallgatott és szégyenlősen bújt egy oszlop mögé.

Az ifjú mosolygott.

— Valóban, ragyogó szemű leány, egy olyan Kentaur állott előttem. Karcsú ephebos teste, melyet aranybarnára égetett a nap, csípőjénél beleveszett a szőrös állati

testbe . . . Még ifjú volt s oly szép, hogy látva őt Apolló jutott eszembe . . . Bizalmatlanul néztünk egymásra, azután ő szólalt meg először:

— Ne félj tőlem, nem bántalak, csak inni jöttem a forrás vizéből . . . Ne félj, ha mondom, én szeretem a halandók halvány gyermekeit. Szeretném látni a nagy városokat is és gyönyörűségem telnék benne, ha végigszágulhatnak márvány utcáitokon, ölbe kaphatnám, megcsókolhatnám hajlékony leányaitokat, . . . de ti félték tőlünk és gyors nyilaitokkal célbe vettek úton-útfélen!

Oly mérhetetlen szomorúság tükröződött nagy sötét szemében s oly lemondóan hajtotta vállára szép fejét, hogy beszélni mertem én is.

Kíváncsian leste szavamat, aztán lefeküdt mellém az olajfa árnyékába, de mikor észrevette, hogy pillantásom esetén lólábára téved, szégyenkezve húzta maga alá patáit s arcát belemerítette a forrásba. Szomjasan ivott, barna haja libegve úszott a víz színén s fényes testén végigsiklott a napsugár . . . Mikor felemelkedett, bánatos mosollyal fordult hozzám:

— A lábamat nézted az imént, lásd ez az én nagy boldógtalanságomnak az oka. Szívem olyan, mint a halandóké és ezért vonzódok hozzátok, lelkem olyan, mint az isteneké, ezért sóvárgok az Olympos után, testem pedig az állatok képére van formálva és a rengetegbe vágyik. Hontalan vagyok mindenütt és a

szívem, a lelkem, örökké küzd testem vad, sötét szenvedélyeivel . . . És higyjél nekem, a mások hibájából hordozom ezt az átkot!

Damylos hátradőlt a márványlépcsőn s felpillantott az égre. Hallgatói figyelmesen tekintettek reá. Körülötte csend volt, csak a gimnáziumból hallatszott ki olykor a diskosvetők elnyújtott kiáltása . . . Pár pillanat múlva halkan folytatta:

— Akkor még nem tudtam, hogy kik a kentaurok és miért kell nekik e földre születniök, soká beszélünk, míg végre megértettem ezt is.

Ő bizalmasan szólt hozzám és én kértem, mondja el, miként tölti napjait. És a kentaur ekként beszélt:

— Itt élek én a rengetegben s csak éjjel, mikor a halandók alszanak, jövök le olykor falvaikba. Ők ok-talanul szörnyetegnek tartanak engemet, mert az állatot, ami bennük elrejtve él, szemeikkel is meglát-hatják rajtam . . . Napközben a Hybla hegyormain vágatok, versengve a gyors szelekkel, alkonyatkor pedig a sűrűbe rejtőzöm s hallgatom a vén satyrokot, kik oly szép meséket tudnak a nymphákról és földi leányokról . . . Aztán néha-néha a pánorában lefutok ide, a mélybe. Szeretem e mocsaras tájat, mert itt élt anyám, mielőtt én megszülettem.

— Ki volt anyád?

— O idegen, ő egy szép nympa volt s Glaukisknak hívták az Anapos partjain mind a napig, míg egy este

bemerészkedett a rengetegbe. Ő maga mondta el nekem, hogy a kíváncsiság és a tudatlanság, — a halandó asszonyok e szomorú bűnei, — hajtották őt a romlásba.

Akkor holdfényesebbek voltak az esték mint manapság és anyám virágkoszorúval a fején, álmódzva bolyongott a lágy mohán. Phöbus Apollóra gondolt, kit egykor megpillantott egy aranyszegélyes fellegen s akit megszeretett. Ekkor hallotta, hogy nevén szólítják: „Szép nympa, kékszemű Glaukis, jer közelebb, én vagyok itt, az, akit szeretsz.“ És anyám, aki tudatlan volt, mert nympa társain kívül nem beszélt soha senkivel, még mélyebben hatolt a rengetegbe . . . A kusza bozót fogollyá tette, könnyű lábát elfogta az alattomos földi iszalag s lenge testét két rettenetes kar ölelte át. Podikrotos, a hegyek tomboló kentaurja ejtette hatalmába! Ölbe kapta őt és elragadta magával messze az Aetna vidékére, oda, ahol nem élnek nympák, ahol nincsen virágos mező s még a vizek is mint gőzölgő, bugyborékoló szörnyek törnek elő a forró, sárga földből . . . Ott a félelmes hegy aljában születtem én e világra . . .

Atyámtól éppúgy irtóztam, mint szegény halvány anyám. Rettegtem bozontos fejétől, nagy, szőrös testétől, vérben úszó vad szemétől, melyben ha reám nézett, kétségbeesetten pillantottam meg a saját képeimet. Szerencsémre ritkán láttam őt, csak olyankor jött a tájékunkra, ha Bacchus satyrjai és sylenjei között

már megrészegült a bortól. Milyen félelmes volt ilyenkor tomboló járása, reszketett belé a föld, a fák és mi magunk is. Anyám sokat sírt s ők ketten sohasem beszéltek egymással. Énhozzám is csak nagyritkán szólt ő bánatos halk hangon s mindenkor *Atüchésnek* nevezett. Nem tudtam mit jelent e szó, csak évek multán halottam egy hymerai pásztortól, hogy a halandók azokat hívják így, akiknek a lelkük fáj. *Boldogtalan!* ez az én nevem, mert ó, ifjú, valóban az vagyok. A bajszővő istenek megtestesítették bennem Podikrotosnak, a szörnyű állatnak és anyámnak, a tudatlan nymphának testét és szerelmét . . . Ez az én nagy átkom, ezért látod rajtam az emberek és az állatok formáját, mely formában gyötrődve él a lelkem.

A kentaur fölszökött a pázsitról, megrázta testét, mintha a forró napsugarakat akarná lerázni magáról és félrefordította arcát, melyen lassan peregtek alá a könnyei:

— Az istenek vezessenek téged, szelíd arcú ifjú, virágos ösvényeken, de ha egykoron szomorú lész, jussak eszedbe én, aki önhibámon kívül vagyok boldogtalanabb a boldogtalanoknál.

Ügyetlen nagy kezével letörölte könnyeit, két karjával szétválasztotta a lombokat, aztán belevágta patáját a földbe s hirtelen elszáguldott az erdő felé. Egy pillanat multán már továtúnt a rengeteg zöld homályában . . .

Damylos komoran pillantott hallgatóira.

— Soká néztem utána és az emberekre gondoltam, kiket csak úgy mint e kentaurt, szülőik szerelmére formálnak az istenek. A halandók jutottak eszembe, kiknek lelkében gyötrődve él az isteni öntudat halavány szikrája, mert mint Atüchész, félig még állatok ők.

— Ezért mondom ó bölcsek, ne csak akkor keressétek a nőket, mikor eszetek elalszik a syrakusai bor mámorában s ajkatok pusztán a csókra vágyik . . . Ti férfiak és nők! meg kell találnotok egymásban a lelket is, mert azok, akik utánatok élni fognak, szerelmetek jegyében születnek e világra, annak az átkát vagy áldását hurcolják majd magukban . . . Ne úzzétek hát el az asszonyokat, mikor igazán bölcsek vagytok, hívjátok őket magatokhoz, hogy ne szülessen több kentaur a földre.

EGY KORINTHOSI SZERELEM.

Mesélj, Akis, mesélj!

Az aethiopiai rableány szövőszéke fölé hajolt és türelmesen beszélt tovább, bár tudta jól, hogy ifjú úrnője nem figyel reá. Parthenis tétlenül ült hajlított lábú, alacsony zsámolyán. Az idegenszerű, éneklő hangban ő csak az életet akarta hallani; valami értéktelen kis zajt, ami ellentmond a csendnek. Arca mozdulatlan volt, de a tekintete szakadatlanul kerengett a szűk szobában. Nyugtalan pillantása, mint egy boldogtalan lepke, vergődve ütődött a menyegyzet gerendáiba, reménytelenül hanyatlott a hideg kövezetre, melynek csillagos mintáját olyan jól ismerte, akár a megúnt festményeket a sáfrányszínű falon.

Egész eseménytelen gyerekkorán át csak ennyit látott a világból. Tarka kőkockákat, megkopott festményeket, hallgató falakat, két fekete cyprust a kis kert pázsitján és egy darabka kék eget az oszlopudvar vörös cserepei felett. A házi oltárról néha nyirkos füst terjedt szét a Symaikonitisban, néha ismeretlen férfihangok hatoltak fel hozzá a kapualjából, néha idegen léptek hallatszottak a peristylon márványán... Olykor besütött a nap sárga csíkja a küszöbre; olykor egyhangúan csurgott az esővíz a tetőről.

Parthenis mindenre emlékezett... Volt egyszer egy pirosarcú kis viaszbabája, de összetörte, mert a baba nem adta vissza soha a csókjait. Aztán egy napon a kék égdarabból fényeshátú bogár szédült bele az oszlopudvar márványmedencéjébe. Kimentette a vízből. Szerette, mert onnan jött, ahol ő nem járt. De mikor a bogárka szárnyai megszáradtak a napos köveken s el akart tölerepülni, sírni kezdett és megölte. Ennyiből állt a gyerekkora. Aztán megtanították mint kell a kythara öt húrját pengetni. Megtanult táncolni, fonni, énekelni. Mikor felnőtt, arannyal átszőtt köntöst kapott, egy csillogó ezüst tükröt és egy bronztestű aethiópiai rableányt.

Parthenis atyja a köntöst idegen kalmároktól vette; a tükröt odalenn a kikötőben, vöröshajú, aeolisi hajósok adták el neki, az aethiópiai leányt pedig az előkelő és tékozló ifjú Agathon bocsátotta áruba, aki tobzódó lakomákon dőzsölve szórta kincseit. Olajligetes földjei, oszlopos nyaralói után, most már sötétarcú rabszolgáit dobálta el hitvány áráért, hogy gyöngyöket vehessen festetthajú szeretőinek.

— Mesélj, Akis, mesélj!... — sóhajtotta fáradtan Parthenis és hogy ne lássa a nyugágy felett a falfestmény kopott szárnyú Erosát, lezárta a szemét. Most, hogy sötétség lett benne, világosabban hallotta a rableány szavát.

— Ne istenekről beszélj nekem! Emberekről akarok hallani. Agathonról mesélj!

Akis összerezte és barna arcán vörös hullámban szállt fel a vér, mint mikor láng csap el forró bronz felett. Parthenis lehúnyt szemmel mosolygott. Lélekzete gyorsan, egyenlőtlenül emelte fiatal mellén rancos chitonát.

Két tavasz múlt el azóta, hogy Akist neki adták. Két tavasz múlt el azóta, hogy Akis először beszélt előtte régi gazdájáról. Parthenis várakozó szíve nyitva volt és Agathon neve észrevétlenül hullott belé. Akkor éjjel, egy fürtös fejű szép epheboszt látott álmában, aki mint Eros a sáfrányszínű falon, repülve jött felé és nevéen szólította őt. Reggel — maga se tudta miért — titkolódzva súgta a rableánynak, hogy Agathonról álmodott. Ezentúl sokat gondolt az ismeretlen ifjúra, naphosszat meséltetett magának róla. Akis meghatott, meleg szavával egy idegen érzés költözött belé. Vagyódni kezdett valami után, aminek nem tudta a nevét. Várt valamire, ami kívülről fog eljönni hozzá. Várta a szellőben, amelyik lecsapott a kis kert két cyp-rusa közé és átölelte őt; várta az esőben, amelyik ezüstösen verte a házfalat és megnedvesítette égő száját; várta a napfényben, amelyik befordult hozzá a küszöbön.

— Mesélj, Akis, mesélj!

És Parthenis gondolata olyan messze tévedt a szövő

rabléánytól, hogy még a hangját sem hallotta többé . . . Az Elensinia nagy ünnepére emlékezett, melyen ő neki is szabad volt átlépni a ház küszöbét. Mint akkor, lehunyt szemével most újra látott mindent . . . Az argoliszi ős már ujjongó bíbort teregetett szét a learatott földeken. A Parnassos homlokán rózsaszínű volt a hó és az achai hegyek lángoló dárdái messze láncban sebeztek meg az eget. Lent Korinthos kettős öblében az új nap sugarai, mint áradó ércfolyók vegyültek el a hullámokkal. A tengerben fürdő szigetek, a vízbenyúló zöld hegyfokok, a partok fehér városai . . . minden ünnepelt és a reggeli csillogásba csak az Akrokorinthos orma vetette bele nagy, nyugodt árnyékát. „Persephoneia! Persephoneia!” hangzott az úton, hol emberek nyüzsgő áradata hullámozott. Felettük a templom oszlopai hosszú, komoly sorban ragyogtak mozdulatlanul. Akkor történt, hogy Parthenis pillantása megakadt Akis tágranyitott szemében. A rabléány tekintete egy ismeretlen férfit követett a nép között; ajka hangtalanul súgta Agathon nevét. Parthenis fátyolpeplosza alól bámulva nézett az idegenre. Nem ismerte fel benne azt, akit szeret. Ez fáradtnak látszott. Az arca kemény és gúnyos volt, sötét haja pedig az arany homlokkoszorú alatt olyan fényes hullámú, mint az attikai ménnek nemes sörénye. Kihívóan nézett a leányokra, gőgös metszésű szája unottan nevetett. A képzelt Agathon szebb, alázatosabb és fiatalabb volt, de

ez élt és egy pillantással, amelyiket egy másik asszonynak adott, megsebezte Parthenist. A láthatatlan, friss seben át belemerült a leány szívébe Agathon képe, visszatükrözte magát benne, mint egy bíborvizű forrás felszínén. Parthenis ereiben egy ismeretlen szó lüktetett. Senki sem tanította őt, szívéből a vére hajtotta ajkára azt a rejtélyes szót, amelyiknek olyan íze volt, mint egy virágnak... „Szeretlek“. Agathon már eltűnt a tömegben. Csak egy gyönyörű pillanatig tartott az egész. Rövid volt, mert a perc, amelyik megelőzte, még nem sejtett semmit a boldogságról és az a perc, amelyik követte, már ismerte a boldogtalanságot. Valami fájni kezdett Parthenis mellében és ő biztosan tudta, hogy az ezentúl mindig fájni fog.

— Mesélj, Akis, mesélj!

És mialatt az aethiópiai leány elhaló hangja újra éledt a szobában, Parthenis arra a másik napra gondolt, amelyiken szerelmétől elgyötörve kiküldte Akist, vigye hírül Agathonnak, hogy Parthenis szereti őt. Aztán várt... Hiába várt. És egy alkonyaton, ő maga osont ki szívdobogva a házból. Megalázkodva ment Agathon elé a fehér úton, az olajfák alatt. Ott beszéltek egyetlen egyszer egymással. „A tied akarok lenni, a házában akarok élni, mindig, mindig veled!“ Agathon ijedten bámult reá és az arca kemény lett, mint az érc. A leánynak gyakran eszébe jutott ez a pillanat, és sokszor visszacsengett fülébe az az érdes hang, mellyel

Agathon elmondta néki, hogy házait, földjeit, rabszolgáit már mind elszedték hitelezői és hogy szabadságán kívül alig maradt valamije a világon. Parthenis félénken tette kezét a férfi kezére. „Ne keserítsen ez, rabszolgánóm azt mondja, hogy atyám kincseket ad velem és . . . ha te jönnél értem, úgy mindenem a tied lenne.“ Agathon szeme megcsillant, de arca unott maradt és hangja tompa volt, mikor megígérte hogy el fogja küldeni a leánykérő asszonyt Parthenis atyjához és gamelion idején, holdtöltekor, megtartják nászukat. Az úton akkor egy festett hajú leány haladt át. Parthenis elfordította a fejét; pillantása Agathon arcára esett. Új mosolyt látott kedvese ajka körül és egyszerre eszébe jutott a fényeshátú kis bogár, amelyiket kimentett a márványmedence vizéből. Vadabban, erősebben ugyan azt érezte, amit akkor régen érzett, mikor a bogár el akart tőle repülni. Reá tiport, megölte és most . . . most megmarkolta Agathon karját: „Néked ó, Agathon nem szabad többé más leányra nézned, nem szabad másra nevetned, mert különben, a vérengző Arthemis tauricára! elveszem a pillantásodat, elveszem a nevetésedet és a töröm alatt olyan hideg és csendes lesz a szíved, mint a hegyi vizek a Taygetos szakadékaiban“.

Az aethiópiai leány keze fáradtan siklott le a szövőszék kifeszített byssos szálain. Parthenis térdére könyökölt és félöntudattal ismételte:

— Mesélj, Akis, mesélj!

Összerezzen a saját hangjától és felkapta a fejét:

— Nem! Elég volt a meséből! Igazat szólj. Igazságot akarok hallani . . . Mondd, mit tanácsolt a syriai asszony, akihez küldtelek?

Akis titkolódzva hajolt Parthenis füléhez:

— A rabszolgák itt a házban valót mondtak. Ő csakugyan érti a varázslás mesterségét. Szerelmessé tudja tenni még a tartózkodókat is. Lent lakik a kikötőben, a halpiac mögött és nem kíván sokat . . . mindössze egy drachmát és egy kenyeret. Azonkívül sót és hat obolost kell adni neki, kéndarabkákat, egy fáklyát és egy amphorában borral kevert vizet. Ezt a bort az öreg maga issza ki és aztán — most jut eszembe — a férfitől is kellene valami. Egy ruhadarab, vagy egy saru, amit viselt; egy hajszála, vagy . . . más ilyesféle.

Parthenis leverten nézett a levegőbe:

— Nincs semmim, ami Agathoné volt.

Akis nevetni kezdett:

— És tudod-e, a syriai asszony még annak a módját is elárulta nekem, mint kell gyűlöltté tenni a férfi előtt azt a másikat, akit helyettünk szeret.

Parthenis szeme tágra nyílt a növekvő homályban. A rableány, mint egy pihenő macska, elnyújtózott a földön:

— Halljad hát! Meg kell figyelni a csábító asszonyt, mikor mellettünk elhalad, aztán jobb lábunkkal bal-

lábának a nyomába, bal lábunkkal jobb lábának a nyomába lépve, el kell törülni az útját a porban.

Parthenis felszökött a helyéről:

— Mit késlekedel! Eredj, szaladj, tiporj helyettem annak a festett hajúnak a nyomába, aki a multkor olyan arcátlan nézéssel hívta ki Agathon mosolyát.

Akis nevető kétségbeeséssel rázta meg a fejét:

— Ó, Parthenis, ha mindazoknak a lábnyomába akarnék lépni akikre Agathon mosolyog, be kellene járnom az egész tengermosta Argolist, sőt talán még az erényes Attikát is. Elhiheted, Korinthos valamennyi saruja sem volna ehhez a sétához elég.

— Más gondoltam, — mondotta Parthenis és az arca hirtelen felderült. — Akis, kis Akisom, menj el hozzá és kérj számomra egy fürtöt fényes fekete hajából. Siess!... Megállj!... nem, eredj; inkább ne mondd néki, hogy milyen nagyon szeretem...

A rableány engedelmesen hajtotta le a fejét és ki-osont a szobából.

... Mikor visszatért, Parthenis még mindig a küszöbön állt:

Láttad?

Akis szótlanul nyujtotta eléje üres kezét. Odabent a szobában meggyujtotta az olajos mécset és lekuporodott a szegletbe.

— Felelj hát! Mit üzent?

— Nem állt szóba velem.

Parthenis felkapta a mécset és belevilágított Akis arcába:

— Te sírsz! — kiáltotta ingerülten. Egyszerre megértette azt, amit eddig nem tudott: — Nyomorult rab-szolga, hisz te szereted őt!

Akis a megvert kutyák panaszos nézésével tekintett fel:

— Régóta szeretem... azóta, hogy megcsókolt a kútnál.

— Megcsókolt? — dadogta Parthenis és kezében olyan baljóslatúan ingott meg a mécs, mintha az égő olajat Akisra akarta volna önteni.

A kis rableány megint sírni kezdett. Sovány válla reszketve verődött a falhoz:

— Egyetlen egyszer csókolt meg... aztán eladott.

Parthenis felnevetett és letette a mécset a földre:

— Ne sírj és ne merd őt többé szeretni. Ő az enyém.

— A tiéd? Ha láttad volna most az utcán! A porban térdelt és megcsókolta Artemis papnőjének a köntösét, aztán mintha szentséget akarna gyalázni, befutott egy rossz hírű házba, valami fuvolásleány után...

Mialatt Akis beszélt, Parthenis alakja összeesett. Lassú, idegenszerű mozdulattal húzta végig arcán a kezét. Mikor a karja lehanyatlott, sápadtabb volt, mint a halottak... Sietni kezdett. Lázasan kapta magára az aethiópiai leány peploszát és mintha lopni menne, a házi oltárhoz osont. A füstös oldalüregben feküdt a

tőr, mellyel az áldozati állatok vérét vették. Hirtelen beleakasztotta chitona ráncai közé. A kapualját őrző rabszolga félálomban dörmögött valamit, aztán megfordult a szurtos kecskebőrön és tovább aludt. Parthenis átlépett felette és — már kint állt a csendes nagy éjszakában . . .

*

Agathon háza a domboldalon emelkedett a szabad tengeri szellőben, kytherei rózsafák között. Még az éjszakában is tarka volt, mint egy kifestett utcai leány. Nyitott udvara felett vörhenyesen foszlott szét a bent égő fáklyák világa. Csend volt. A rabszolgák a hátsó ház kövezetén aludtak. Agathon hanyatt fekvé virrasztott nyugágyán és arra gondolt, vajjon melyik szeretőjét is hívta el a mai éjszakára. Nevető hetáirák . . . hajlékony táncosnők . . . gyermektestű fuvolásleányok . . . És a sok elmosódott névtelen közül egyszerre kivált egy álomszerű szép arc. Demo! . . . Őt kívánta Agathon. Az Artemis papnőjét, kit elérhetetlenségében azért szeretett gyönyörtől fáradt lelke, mert egy ilyen szerelemnek szentségtörés volt még a gondolata is. Bűnös új ingerrel vágyott a leány után, egy vad ölelésben akarta összeszagatni fehér köntösét; le akarta tépni fejről a myrthuskoszorút. Az elmúlt holdtöltekor beszélt vele a templom babérligetében. Mindent elmondott néki és megesküdött az istenasszony

két szemére, hogy el kell még jönnie az ő éjtszakájuknak. Demo mosolygott érthetetlenül és Agathon azóta reménykedett.

Lent, valahol az alsó városban kutyák ugattak. Aztán egyre közelebb jött a csaholás az alvó utcákon át. Valaki menekült az ebek elől.

Agathon felemelte a földről az égetett agyagkanacsót; hosszan ivott a krétai borból. Feje felett a bronzoszlopon megingott az olajos mécsesben a láng és fénye belecseppent a kis tükörbe, mely a nyugágy mellett az asztalon hevert.

Odakint tétova léptek kerülgették a házat. Félénken koppant az ajtókalapács. Agathon elnyújtózott a párnákon: „Vajjon ki jött ma hozzám?” Ismét eszébe jutott Demo rejtélyes szobormosolya és unott szíve egy pillanatra gyorsabban lüktetett.

Az udvar homályba vesző végéből valaki ingadozva közeledett felé, aztán két oszlop között megállt és olyan szomorúan nézett le rá, mintha halottól búcsúznék. Agathon borzongást érzett a halántéka körül. Hogy jobban lásson, felkönyökölt nyugágyán. A rejtélyes éji vendég megértette mozdulatát és kilépett az oszlopok alól a fáklyafénybe.

— Parthenis! — kiáltotta a férfi hitetlenül. Mikor tőjből beszélni kezdett, a hangja rekedt és indulatos volt.

— Esztelen! ... Micsoda bajt hozol reám!

A leány halkán felelt:

— Senki sem tudja, hogy eljöttem hozzád.

Agathon szabadabban lélekzett. Gúnyos kedve megint visszatért:

— Ó, Parthenis, akkor hát légy ezerszer üdvöz, amiért nászunk előtt elhoztad házamba szépségedet . . . Szava elakadt, egyszerre úgy érezte, hogy onnan az oszlopok felől, nyitott ajakkal, szerelmes égő szemmel a veszedelem jön felé.

— Szép vagy, — mondotta, mintha most látná őt először. Felkapta az asztalról a tükröt és mint egy pajzsot odatartotta Parthenis elé : — Ilyennek látlak én!...

Parthenis összerezzen és egy öntudatlan, ősi asszonymozdulattal kezébe vette a tükröt. Látni akarta magát, úgy, ahogy kedvese látja. Látni akarta azt az arcot, amelyiket Agathon megtört pupilláiból más asszony képe nem fog eltörölni.

— Hallgass rám, Parthenis, elmondom néked, amit a tükör mesél! . . . Szép vagy és a hajad fekete, mintha kívülről elhoztad volna benne nékem az egész éjtszakát. És a szemed végtelen és fényes, mintha az ég csillagostul belehullatta volna az emlékét . . .

Agathon megrészegült a saját hangjától és megrészegette Parthenist is. Egy pillanatig egymás szemébe néztek, aztán mintha felébredt volna a leány, szégyenkezve ejtette el a tükröt, amelyik megállította útjában. Előrelépett. És ekkor Agathon olyan egyszerű lett, mint egy nagy művész.

— Szeretlek . . .

Ez a mindenható szó ismét megállította Parthenist, csakúgy, mint ahogy annyiszor megállította azokat az asszonyokat, akik ő előtté éltek és ő előtté szerettek.

Agathon diadalmasan leste minden mozdulatát:

— Szeretlek, — súgta csábítóan újra meg újra, mert érezte, hogy szépen cseng a hangja . . . Aztán elég volt ebből a zenéből ennyi. Megunta, másra vágyott: kitérte a karját Parthenis felé. A leány nem küzdött többé, mint egy fáradt, megkínzott gyerek, a kedvese mellére vetette magát. Agathon átölelte őt és mikor karja hátrahajlította a szép fiatal testet, keze megérezte a chiton ráncaiban az elrejtett tört. „Meg akart ölni . . .“ ez a gondolat ismeretlen, borzadó gyönyört kevert a vérébe. Meg akarta csókolni azt a két nagy szemet, amelyik holtan akarta látni őt, vágyódott arra a reszkető szájra, amelyik halált esküdött reá.

Egy pillanatra eszébe jutott Parthenisnak, hogy miért jött, de azért félőn, vágyón mégis elfogadta kedvesének első csókját.

★

Agathon nem tudott azon az éjjelen aludni. Nyitott szemmel feküdt a nyugágyon és mellén ott érezte az alvó Parthenis fejét. Egy fáklya kialudt . . . Aztán még egy, még egy és füstjük, mint kifeszített fátyolszövet

lassan húzódtott az oszlopok között. Odakinn az ajtón, mintha koppantottak volna. Sajátos, félénk kis koppanás... Agathon hallgatódzni kezdett. Mintha valaki járkálna a ház fala alatt... Fejébe szállt a vér: Demo, az Artemis papnője jutott eszébe. Fel akart ugrani, de Parthenis karja még álmában is fogva tartotta.

Még egy koppantás odakint, aztán... semmi több.

Egyszerre nehéz lett neki az alvó leány feje. „El kellene őt küldenem!... De vajjon elmegy-e?“ Verejtek ült ki a homlokára. Elviselhetetlen, veszedelmes terhet érzett a mellén. Nyomasztó súlya volt annak a szép fehér homloknak, amelyiknek a sötétjében ma az ő számára halál készülődött... „Hátha máskor is felveszi azt a tört, amelyiket most az egyszer elejtett?“

Agathon lenézett a földre. Parthenis chitona mellett megcsillant az acélpenge és ő szinte önkéntelenül nyúlt utána. Olyan finom, olyan hideg volt, mint egy halott asszonyi kéz... A férfi tekintete Parthenis melege, élő kezére tévedt és jobban megmarkolta a tört.

Kint ugatni kezdtek a kutyák. Ijedt, futó léptek osontak el a ház alatt. Izgatott halk hangok... Aztán csend lett megint. Agathon összeszorította a fogát, halántéka csengve lüktetett: „Talán már észrevették Parthenis házában az éji szökést? Talán őt keresik“. Eszébe jutott Akis és egy pillanatra látta véresre korbácsolt barna hátát; a házőrző rabszolgák is a bitóra

kerülnek. És ő maga! . . . Sötét harag szállt fel benne, lázadó ismeretlen indulat.

Le szeretne volna taszítani melléről Parthenis fejét, hogy ne érezze többé. Betelt már a leány látásával . . . Más asszonyokra gondolt, akiket még nem ismert.

Valahol kakas kukorékolt. Az utcán ügető csapatban kecskék vonultak el. Az állatok körmének a kopogása apró, hegyes nessel hallatszott a köveken. „Virrad” gondolta Agathon és felpillantott. A ház már tele volt kék reggeli világgal és ő kínjában számlálni kezdte Parthenis lélekzetét. Aztán belefáradt. „Miért is lélekezik, miért is van még itt? . . . Elég volt . . .” Összerezzen: az jutott eszébe, hogy a ház mögött kifürkészhetetlenül mély az a cisterna, amelyik a mult télen beszakadt . . . „Vajjon járt-e itt ma éjjel Demo? Vajjon eljön-e majd holnap?”

Ebben a pillanatban Parthenis felébredt és öntudatlan, megható mozdulattal átölelte Agathon nyakát . . . most, hogy megmutatta neki a szépségét, odaadta neki csókjait, az övé volt . . . érezte, hogy nem tudná őt többé megölni.

— Szeretlek . . .

A férfi ráhajolt, mint egy kegyetlen ellenség megunt zsákmányára és mialatt ajka közé vette Parthenis ajkát, valami elhatározódott benne . . . Keze vadul döfte a tőrt a leány mellébe. Parthenis utolsó csókjával egy szörnyű nagy halálkiáltás ömlött bele az Agathon szá-

jába. Megrázta őt, mintha szét akarná lökni a fejét . . .
Aztán véres marka még mélyebbre döfte a tőrt a
szegény vonagló kis testbe, amelyet azért ölt meg,
mert már látta a szépségét, felitta a csókjait . . . mert
már az övé volt . . .

AZ ELHAGYOTT OLTÁR.

Glaukos felvetette a fejét . . . Mióta az a sötétszemű idegen asszony a városba jött, csak álmai voltak neki, de aludni többé nem tudott. — Damylla, Damylla, — sóhajtott a mintha távoli kedvesét hívná a szívére, kitérte két karját. És ebben a pillanatban úgy érezte, hogy fiatal vérenek minden cseppjében két epedő kis kar tárul ki s egész lénye egy vágyó, hasztalan öleléssé lesz . . . Várakozóan tekintett körül, de a nyitott ajtón át csak a nyári éjtszaka varázslata közeledett felé. Felugrott a nyugágyról s elejbe ment a varázslatnak . . .

Az udvarban holdfény tévelygett a karcsú oszlopok között s a márványmedence kútja csobogott, dalolt, akár egy szerelmes kis pacsirta. Majd egyszerre megszakadt az alvó város csendje. Túl a kerteken, mintha egy ajtót nyitottak volna ki, vidám bacchanalia zsivaja szökött a szabadba. Aztán léptek hangzottak az utca felől. Ketten jöttek s a ház előtt megálltak. Egy férfi és egy asszony. Csend lett s Glaukosnak elszorult a torka, valahogyan megsejtette, hogy ebben a percben két szerelmes ember megcsókolta egymást. Egyszerre egyedül érezte magát s vad sóvárgás fogta el. Lekapta

a falról lantját, aztán úgy futott ki a házból, mintha utól akarna érni valakit, aki nélkül nem tud tovább meglenni.

Nem gondolkozott . . . meg akarta mondani annak a szép idegen asszonynak, hogy szereti őt. A lantjával akarta megmondani neki, hadd reszkessen, mint az elmúlt tavasz dalnokversenyén reszketett dalától Korinthos minden asszonya.

Gyorsan futott, a fehér házások egymásután maradoztak el mögötte s már az Isthmos hídján járt. A víz zúgva rohant át a híd ívei között s ő szédülve állt meg egy percre. A márványváros lábai előtt hevert. Fent az Akrokorinthos sziklaormán, az Aphrodite temploma előtt még lobogott a szent hetaírák áldozattüze, míg lent a tengeren, mint egy ezüstös hajóraj úszott a holdfény . . . jött libegve Korinthos felé s csillogó sajkáival kikötött az öböl partjai alatt.

Glaukos ismét futni kezdett s végül betért egy keskeny utcába. Az egyik kertfalon olajfa hajolt ki a szabadba. Meglassította lépteit . . . annak a fának a susogása ringatta ma este álomba azt a sötétszemű idegen asszonyt, akiről senki sem tudta, hogy honnan jött. Egyszerre itt volt és egyszerre lángot gyújtott minden korinthusi férfi vérében. Először az utca hódolt meg neki, aztán az Isthmos-menti városnegyed s most már róla beszélnek még az Agorán is. És ő e hódolatért cserében csak a mosolyát adta. Álmatagon haladt

át rabnőivel a tömegen, mintha nem is hallaná a tetszés moráját s az ifjak minden reggel érintetlenül találták a rózsákat, mikkel behintették háza küszöbét. Emberi nyom soha sem árulkodott a kémkedő virágok között . . .

Glaukos ekkor már lábujjhegyen járt s mégis úgy hallotta, mintha döngne talpa alatt a kövezet, pedig csendes volt körülötte minden, — csak a szíve ütött olyan nagy zajt. Aztán egyszerre elakadt ereiben a vér . . . sajátos nesz verte túl a szíve dobbanását: a Damylla kapuján nyikordult meg a retesz. Önkénytelenül hátralépett egy kis sikátor homályába s kezében reszketni kezdett a lant. Nem bírta fogni. Letámasztotta maga mellé a földre és előrehajolt.

Nem csalódott. A Damylla ajtaja csakugyan megnyílt s egy lenge asszonyi árny átlépett a küszöb rózsái felett. Ő volt . . . Glaukos felszisszent s mintha ereiből kitört volna a feltorlódott vér, tüzes hullámok öntötték el a testét.

Damylla egy percig hallgatódzva nyujtotta előre finom nyakát, s a hold ezüstje s hajának aranya néma csatára keltek a csendben. Ösztönszerűleg a sikátor felé tekintett, majd megnyugodva vonta össze mellén fátyol-peplosát s tova osont.

Glaukos tagjai felmondták a szolgálatot. Mire újból meg bírt mozdulni, már csak egy fehér felhő szállingózott az utca végében . . . Damylla messze járt s hirtelen eltűnt egy ház kapujában.

Glaukos eszét vesztette. Felkapta a lantját s megcsóválta a levegőben . . . be akarta vele törni Damylla szeretőjének a fejét. De aztán alig tett néhány lépést, egy rettenetes fájdalom markolt a mellébe . . . Botladozni kezdett.

— Damylla, . . . Damylla, — haldoklott az ajkán az a kedves név, amelyiket olyan sokszor elmondott — miért tetted ezt! . . . Odatámaszkodott az elhagyott ház falának s a hideg kövekhez szorította égő mellét. Üldöző gyűlölet és vágyó szerelem reszketett benne, aztán egyszerre mintha valaki megrázta volna, kínos áradat tört fel a szívéből és emelkedett a szeme felé. Úgy hitte, vér futott ki a pillái alól, mert mikor feltekintett, véresnek látta az olajfát, a házat, a küszöböt. Letérdelt mellé a földre és sírni kezdett, sohasem hitte eddig, hogy úgy fáj az, mikor az ember szeret . . .

A hold már régen kifordult az utcából, mikor végre felállt és haza indult. Lassan ment és gyakran visszaneézett. A lantja volt nehéz neki, az a dal nyomta, amelyik megfagyott a húrokon, amelyiket nem fog elénekelni Damyllának soha . . .

★

És jöttek ezután is holdas nyári éjtszakák és Glaukos ezután sem tudott aludni, de nem voltak neki többé álmai. Beteg volt a szerelemtől s úgy hitte, min-

den megváltozott körülte, még udvarában a márvány-medence kútja is. Nem dalolt többé a víz, de mint egy átkozott kísértet, siránkozott vele együtt a hosszú éjtszakákon át . . . Ezerszer el akart menni Korinthosból és ezerszer visszafordult a városkapuban . . . még csak menekülni sem tudott. Várt valamire, úgy, mint az olyan ember vár, aki meghalni látta a kedvesét, el is temette, el is siratta, és mégis visszavárja.

— Damylla, Damylla, — tördelte napestig, bár mindannyiszor megszakadt valami ettől a névtől a szívében. Aztán, mint ahogy a babonában a meggyilkoltak kísértete felkeresi azt a helyet, ahol életét vették, őt is valami ellenállhatatlan erő visszavonta a Damylla utcájába, oda, ahol megölték a szívét.

Egy napon végre találkoztak. Galukos elsápadt és mikor még messze volt tőle, félrefordult, mikor közel ért hozzá, akarata ellenére rátekintett s mintha valami megakasztotta volna a lábát, egy pillanatra megállt. Egymásra néztek s Damylla szemében a saját kínját látta viszont. Halvány mosoly villant meg az ajkán . . . bizonyos volt benne, hogy az asszony is szenved . . . hogy elhagyta a szeretője! . . .

— Glaukos, miért lettél hűtlen hozzám, — mondotta Damylla elmenőben. S mintha csak alamizsnát dobott volna, de nem érdekelné a koldus köszönete, odább sietett a válasz elől.

*

Már haldoklott a nyár a korinthosi kertekben s Glaukos még mindig vissza-visszatért a Damylla utcájába. Egy alkonyaton történt azután, hogy épp mikor a végzetes kis sikátor mellett elhaladt, valaki a nevén szólította.

Arcába szökött a vér: a sötétszemű idegen asszony hívta magához. Ott állt a háza küszöbén, mint akkor éjjel. S a szellő, az isteni szobrász, kirajzolta alakját a fátyol-peplos alatt.

Glaukos nehezen lélekezett s fénytelen szemében kigyúlt a régi tűz. Most is úgy szerette, mint az első napon. Megadta magát neki, s gyorsabban, mint ahogy akarta, átszaladt az utcán. Az asszony hátra vetette a fejét s kutatóan nézett az arcába, aztán kissé elmosolyodott.

— Beteg vagy?

— Nagyon!

Damylla Glaukos vállára tette a kezét.

— Ne légy szomorú, a te betegségemben nem hal meg az ember.

— Lásd, én pedig már meghaltam, — mondotta fájdalmas mosollyal a férfi.

— Különös vagy! És mondd, mit láttál az alvilágban? Ó, jer be házamba, mesélj nekem, úgy unatkozom.

Glaukos mintegy lázálomban lépte át a küszöböt. Reménység szállt fel benne. Aztán egyszerre kiáb-

rándultan állt meg . . . az udvar felől hangokat, víg nevetést hallott. Úgy érezte, hogy valamit, amit megígértek neki, ismét elvettek tőle: Damylla nem volt egyedül. Visszafordult volna, de az ajtó már bezárult a háta mögött.

Indulatosan harapta össze az ajkát s kilépett az udvar oszlopai közé. Damylla barátnői kíváncsian néztek reá.

— Leányok, — mondotta az asszony nevetve és néhány selyempárnát dobott a földre — üljetek körém, Glaukos egyenesen az alvilágból jön és mesélni fog nekünk.

Az ifjú dacosan vetette meg hátát az egyik oszlopnak s merően a Damylla szemébe nézett. Egy pillanatra elgondolkozott, majd lassan két keserű barázda formálódott az ajka körül.

— Ő igazat mondott, — szólt végre vontatottan — valóban az alvilágból jövök, de hiába árulnám el, hogy mit szenved ott az ember, ti úgysem értenétek meg.

Az asszony összekulcsolta a két kezét a melle felett:

— Mindent megértek én, de ha jobb szereted, mesélj másról, ó, Glaukos.

— Igen, arról fogok mesélni, mi történt a földön azon az utolsó napon, mikor még én éltem.

A leányok összebújtak s jelentősen néztek egymásra és a kis Krézeis halkán suttogetta:

— Lám, nem hazudtak a szomszédok, csakugyan megzavarodott az elméje, pedig régen, milyen szépen dalolt.

Damylla csendet intett s Glaukos beszélni kezdett :

— Figyeljetek reám. Rövid mesét mondok egy istenasszony szobráról. A szépség, az ifjúság, a szerelem istenasszonya volt ő. Templomát s az oltárt, amelyen állt, rózsákkal hintették be a halandók s híveinek tekintetében kiolthatatlanul égett körülötte az áldozat tüze. De mind hiába, az istenasszonyt kőből faragták s márványteste hideg maradt az emésztő pillantások . . . a forró sóhajok alatt . . .

Damylla szórakozottan kapott egy kis pillangó után, amit az őszi szellő besodort az udvarba. Elfogta, aztán unottan szabadon bocsátotta s felnézett a férfira.

Glaukosnak elakadt a hangja ettől a pillantástól. Lesütötte a szemét.

— Halljátok hát, — folytatta zavarodottan. — Csofálatos az, ami ezután történt. Egy hívő ifjú kivette az istenasszony előtt tulajdon szívét s a szobor márványtestébe tette . . . Így esett meg, hogy a szobornak szíve lett, annak pedig, aki szívét adott neki, nem volt többé.

Glaukos elhallgatott egy percre s aztán halkabban beszélt tovább:

— Igen, szíve lett a szobornak s dobogni kezdett a márvány alatt. Halandók szerelme költözött bele. Csókokra, ölelésre vágyott s egy magányos éjjelen megmozdult talapzatán...

A leányok visszafojtott lélekzettel figyeltek:

— Beszélj, Glaukos... beszélj.

— Leszállt a földre, — szólt a férfi s amint ki mondta, egyszerre megkönnyebbült. Szabadabb lett a melle s már nyugodtan állta a Damylla csábos tekintetét... — Tudjátok meg, hogy kiosont templomából s elment ahhoz, aki szívet adott neki s szívtelessé lett maga... De aztán, mikor megvirradt, eszébe jutott az istenasszonynak a templom, az örök tűz az emberek szemében s visszavágyott talapzatára.

— Nos és? — suttogta a kis Krézeis.

— Vissza is ment, — mondotta Glaukos komoran — s elfoglalta újból elhagyott oltárát. És esztelen hívei ott tolongtak ismét körülötte, eljöttek őt imádni mindannyian, — csak az az egy nem jött el többé soha, akiért leszállt talapzatáról...

... Glaukos már régen hallgatott. Csend volt az udvarban s Damylla még mindig a mellére hajtotta a fejét. Majd egyszerre, mintha hirtelen világot tartottak volna a szeme elé, felkapta a homlokát, kutatóan meredt a férfira s arca vad és kegyetlen lett. A megszegyenülés gyűlölete vetett lobbot a tekintetében. Bosz-

szút akart állni azon az egyetlen emberen, aki tudta róla, hogy leszállt a talapzatáról.

— Glaukos, — mondotta lihegve s szép feje gőgösen csuklott hátra. — Glaukos! Mondom neked, te mindig azok között léssz, akik virradattal visszatérnek az istenasszony templomába . . .

PHILODEMOS MESÉJE.

Athaladtak a külső kapu virágfűzés íve alatt s Korinthos, a márványváros elmaradt mögöttük. Mintha a tengerben merült volna alá, eltűnt a fák között.

És a két leány az alkonyat homályában elindult az Isthmos folyó mentén. Sötét hajukban, mint az éjtszakába vesző bíborfelleg hervadt a rózsakoszorú, aranyhímes fehér chlamisszuk dallamosan lengte körül ifjú testüket.

— Kleon . . . Rodope! Szóljatok, hová vezet ösvényetek, mikor Korinthos ünnepel?

A két leány riadtan tekintett az ifjúra, aki a cyprusok sűrűjéből épp ekkor lépett ki a virágszegélyes partoldalra.

— Philodemos, te volnál?

— Jól mondod, lenge kis Kleon. És ha nincs elletetekre, hadd tudjam meg, hová szöktök az alkonyatban, mikor a város Aphroditének üli ünnepét, az Akrokorinthoson ezer szent hetaïrának kytharája zeng a légben s myrthusgallyakat égetnek a leányos házak küszöbe előtt.

— Ó Philodemos, minket nem kedvel Kypris

istenasszonya. Hogyan énekelhetnénk dicsőségére a többiekkel hymnusokat, mikor azt a szerelmet és azokat az emlékeket is, amiket a szívünkbe tett, örömmel visszaadnánk neki.

— Ó Rodope, és te Kleon, szép hajlékony leányok, ne ingereljétek Kypriot ily könnyelmű beszéddel. Tudjátok-e, hogy a szerelem az ifjúság... hogy öregek lesztek, amely percben nem szerettek többé. A Lethe vizéből inni csak a holtak árnyainak jó, nekünk szeretnünk és emlékeznünk kell... Ismertem egyszer egy dalosszavú költőt, tőle hallottam, hogy jó a szenvedés, édes még a fájtó emlékezés is... Ha akarjátok, elmondom a történetét.

A leányok leheveredtek a magas hyacintos fű közé, mellettük ezüstösen csobogott a Lerna-forrás vize, Philodemos pedig mesélni kezdett...

— Élt egykor az Alpheios-folyó partján egy szegény ifjú költő, kinek a lantján és szenvedésén kívül semmije sem volt ezen a világon.

Apollóra! ő csak dalolni és szeretni tudott s minden este virágfűzérrel koszorúzta meg kedvesének zárt ajtaját.

Kedvese a város legszélén lakott atyjával, a tudós-kezü Terimachossal, aki apró agyagszobrocskákat készített s alig keresett egy-két drachmát a megélhetésre.

Szobrocskáit mind szép ifjú leányának képeire for-

málta. Voltak közöttük olyanok, melyek abban a percben örökítették meg Melissát, mikor a forráshoz ment s karjának kecses hajlásával tartotta feje fölött a vállán vitt amphorát. Néhány kis remekmű azt jelképezte, mikor a szélben haladt a mezőn s Zephyros dévajon libentette föl chlamisszát finom szalagos lábacskaíró, mások meg úgy ábrázolták, amint előrehajló karcsú testtel nézte képét a habokban.

Mikor a tudóskezű Terimachos elkészült egynéhány ilyen szobrocskával, lerakta őket a ház mentén a földre, Melissa melléjük ült, ő maga pedig elment friss agyagért a hegyekbe.

Ott a földön ülve látta meg Citharon legelőször a lányt és megszerette őt... Színes agyagszobrocskái között oly mozdulatlan bájjal hajtotta térdére fejét, mintha ő maga is csak egy szép szobor lenne, melynek képe a napfény aranyfolyamában piciny formákban tükröződik vissza.

Citharon, hogy beszélhessen vele, vett egy szobrocskát tőle... Másnap újból visszatért hozzá és ezután naponta fölkereste s lassan-lassan mind elvitte magával a leány apró képmásait. Szerelméről csak idők múltán mert Melissával beszélni s így tudta meg, hogy szíve nem szabad, hogy még a mult tavaszon egy pásztornak adta, ki kecskéket őriz a hegyekben... De ekkor már későn volt: a dalosszavú Citharon épp oly határtalan szerelemre gerjedt, mint ugyanazon a földön haj-

dan régen a szép vadász Alpheios az Arethusa nympha iránt.

És hiába énekelte el a leánynak bús költeményeit, hiába nevezte királynőnek, Melissa továbbra is hű maradt pásztorához, kikacagta a szerelmes ifjút s a folyóba dobta virágait.

Philodemos letépett egy feléje ágaskodó hyacintot és álmodozva szívta be illatát, azután halkan folytatta:

— Citharon azt hitte, nem bírja elviselni kínjait. Meg akarta hát ölni lelkében az emlékeket, csak úgy, mint Hades bolyongó árnyai teszik, hogy elszakadjanak a multak képeitől.

Rodope és te, ó lenge Kleon, sejtitek-e mire gondolt ekkor az ifjú? . . .

A leányok megrázták fejüket s szinte egyszerre sutogták:

— Ugyan mondd, Philodemos, mire gondolt ő?

— Halljátok hát: megemlékezett a Lethe vizéről. Mint titeket a mai alkonyaton, szentségtörő vágy fogta el őt is. El akarta felejteni kedvesét és mindent, a ni hozzákötötte, mert nagy szerelméért cserében semmit sem kapott.

Kérdem, tudjátok-e mi a féltékenység? . . . Nos, ez az átok gyötörte Citharont! A féltékenység és a szerelem nem hagyta nyugodni sehol. Végre is, miként ha fúriák üldöznék, sajgó szívvel rohant neki a világnak, el a Lethe vizéhez, hogy a folyónak adja emlékeit.

Futott... és te, kis Kleon és te, Rodope, ti megálmodni sem tudnátok, mily nagyon gyűlölte akkor Melissát, akit oly végtelenül szeretett... Mene-külni akart tőle, de hiába, mert a leány emléke, mint árnyéka, nyomon követte mindenütt.

A dalosszavú Citharon pihenés nélkül futott előre... Ember nem akadt többé útjába: ösmeretlen vidékre jutott. Talán maga a szárnyaslábú Hermes vezette lépteit a járatlan ösvényeken. A Myrtoi tenger hajósai azután fölvelték könnyű járású hajójukra s így kelt át az Okeanoson... Beláthatatlan sivatag feküdt előtte, melyen mindaddig bolyongott, míg végre egy csodás tájra ért.

Óriás fák tornyosultak körülötte az égnek, lassan ringatva bársonyos leveleiket, melyeknek ezüst lomb-zatában az álmok ibolyaszín virágai nyíltak... Hosszú vándorlás után elérte Citharon a Mákerdőt... És mentől mélyebben hatolt sűrűjébe, annál nagyobb lett a csend. A levegő nem mozdult többé Zephyros szárnycsapásai alatt, a fákon lomb helyett nagy éji pillék, alvó denevérek csüngtek s a bódító illatú füvek között, mint megannyi szélhordta száraz levélhalom, lángszemű baglyok gunnyasztottak.

Éjtszakára aztán, mintha szárnyra kelt volna az erdő lombozata, halálos csöndben, libegve szálltak föl a pillék, baglyok, denevérek. Diadalmas mámor fogta el s egy percre, mintha a mákvirágok álomhímporukat

szórták volna szemébe, megsejtette messze, messze a jövőt...

Kleon türelmetlenkedve könyökölt föl a virágok között:

— Hadd halljuk gyorsan Philodemos, mily jövőt tartogatott számára Zeus?

Az ifjú szomorúan nézett a leány szemébe, aztán újból elvegyült hangja a Lerna-forrás csobogó neszével:

— Régi képeket látott ő a jövőben is: Heräa városát, a napsütötte fehér utcát, melyen annyszor végighaladt, az agyagszobrocskákat s Melissát mellettük a földön ülve. Utóbb látta önmagát, mint fog közönyösen a leány szemébe nézni s nevetni elmúlt szerelme fölött... Vad gyönyörűséget okozott neki az a gondolat, hogy rövid idő múlva már azt sem fogja többé tudni, hogy Melissa könnyű lába nyomot hagyott a mezők pázsitján s ő szenvedett érte, általa...

Fölkacagott, olyan rémesen, hogy a barlangok torlán akadt a hang mikor megismételték, s a denevérek, baglyok riadtan rebbentek tova...

Napok multak, Citharon lankadatlanul hatolt előre s végre egy reggelen csakugyan megpillantotta a Lethe vizét. Győzedelmes örömmel rohant előre. Egy dombtetőre ért s ott maga sem tudta miért, egyszerre szomorúan állt meg. Most már nem tekintett oly vágyakozva a Lethe vizére, hanem szinte búsan fordult hátra s átpillantva az álomerdő lombjai fölött, elnézett arra,

a messze Hellas felé, arra, ahol ifjú kedvese lakik. Hajnalszínű fellegfűzéreivel, mily ragyogóan ékes volt ott az ég! Oly szép, mintha maga Eros font volna lengő rózsakoszorút reá, mely égi koszorúnak elszakadt szirmai, a rózsás pici fellegek lassan szálltak le a földre... ki tudja, tán Melissa lábai elé.

Merengve indult meg újból a folyó felé de az út nehéz volt. Citharont minduntalan elfogták a kúszónövények, alattomos bozót — minduntalan elfogta az emlékezés. És már lassabban ment, mintha lépten-nyomon tapadt volna valami sarujára abból a földből, mely elmaradt mögötte... Alig bírt előre vándorogni.

— Minek sietnék, — gondolta bánatosan — hisz nem úz senki. Amúgy is rövid az út, olyan rövid, hogy mindjárt célnál leszek.

Fölsóhajtott. Nagyon kifárasztotta a hajsza, belefáradt mindegyre visszanézni. Mert tudnotok kell, sokszor visszanézett ő, bár önmagát azzal áltatta, hogy csak az ösvényt figyeli, melyet immár megjárt. Nem merte bevallani még egy röpke gondolatban sem, hogy minden lépésnél, minden fordulónál a leánytól búcsúzik.

— Melissa, ó Melissa... hát el foglak felejteni!

Az erdő, mintha belefáradt volna követni gyors lépteit, megállt s elmaradt mögötte. És ő, sötétszemű szép Rodope s te lenge Kleon, kik oly híven figyeltek

szavamra, halljátok hát: ekkor érte el a dalosszavú ifjú a Lethe vizét . . . Körülötte a tájon a halál csöndje ült, a rengetegben madár nem dalolt s a folyó hullámai zajtalanul hömpölyögtek egymás fölött. A levegő hideg, jeges volt és a tulsó parton, ködfátyolként lebegett az álmok fehér városa.

A szegény ifjú lenézett a folyóra: habjain táncolva úsztak mind az emlékek képei, melyeket a Lethe fölött magába, hogy helyükbe feledést adjon . . . És néhány perc multán ott, a tegnap szerelmei, reménye és álmai között fog lebegni Melissa hajlékony formája is s ő neki nem kell többé szenvednie . . . Szeme téován meredt a habokba s szívébe bánatos érzés költözött. Most, hogy célnál volt, ott, hová halandó rajta kívül talán sohasem jutott: mintha elszállt volna diadal-mámora. Pedig tudta, hogy csak le kell hajolnia s kigyógyul minden kínjából . . . és mégis habozott. Nem bírt határozni, várni akart, egy pillanatig akart még reá gondolni . . . egyedül reá: szép kedvesére. Hiszen már csak néhány futó perce a leányé, aztán jövendő életében nem fog többé az eszébe jutni . . . pedig még emlékezik minden szavára, minden mosolyára . . . De a Lethe hatalma oly nagy, mint akár az isteneké . . . csak innia kell a vízből s a folyó lemossa lelkéről Melissa képét, hogy azután tova ragadja hullámain.

Összeborzadt a gondolatra: Melissa bájos, mosolygó képe a holtak emlékei között! Mert hát valóban, mind

az, ami a folyóban örvénylik, a múlté volt... és ő most a jelent akarja odaadni: az ifjúságát, a szerelmét.

Elszorult a szíve. Bár gyarló halandó volt, jól tudta mégis, hogy szép kedvese nélkül üres lesz a világ s ő elhagyatottan bolyonghat a földön, mely ma még terem virágokat, de holnap csak pusztá temető lesz. Öröm és kín nélkül kell hát majd bejárnia ezt a nagy temetőt, hol sírokban porladnak el emlékei... Értsetek meg, Korinthos leányai... mind, mind az ő halottjai fognak pihenni eltemetve körülötte... és ő hiába gyötri majd esztét, még a nevükre sem tud emlékezni többé.

Kleon közelebb húzódott az ifjúhoz:

— Kérünk, szólj Philodemos, ivott a dalosszavú Citharon a feledés vizéből?

Visszafojtott lélekzettel figyeltek mind a ketten.

— Leányok, mindent elmondok néktek. Citharon végül is erőt vett magán, hisz hosszú útját csak azért futotta meg, hogy szabaduljon kínjaitól. Lehajolt hát a Lethe folyóhoz és merített kezével a vízből... Már-már ajkához vitte a feledés cseppjeit, mikor föltekintett...

És tudjátok-e mit látott akkor?... A fekete szemhatár alján megpillantotta Hades tátongó sötét kapuját, látta az Acheron hömpölygő vizét, partjain a tolongó lelkeket, a rettenetes Charont korhadtt sajkájában s óriás evezőjének árnyát a boltozaton... látta

mindezt és megborzadt a haláltól s a halál édestestvérétől . . . a feledéstől.

— Feledni . . . nem, soha! — s markából iszonyodva öntötte vissza a Lethe vizét a tajtékzó folyó medrébe. Aztán mintha nagy veszedelem elől menekülne, futott el a víztől. Megértette e pillanatban, hogy boldogság még a szenvedés is s hogy kínjait, gyötrelmeit immár épp úgy szereti, mint magát a leányt.

— Nem bírnék élni nélkületek, megőrizlek örökre, drága szenvedéseim, hisz kívületek nincs semmim e világon! — kiáltotta bánatosan, boldogan. És aztán rohant át a Mákerdőn, a nagy sivatagon, oly eszeveszetten, mintha a szenvedéseket akarná utolérni, amelyek elől az előbb még menekült . . .

És mire Selene ezüstsarlója tízszer nőtt és fogyott a boltozat felhős mezőiben, a dalosszavú Citharon egy holdas éjtszakán szívdobogva függesztette vad-rózsakoszorúját Melissa zárt ajtaja fölé. Azután föl-vett a földről egy darabka szentet s a tiszta holdfényben ezt a dalt írta a ház falára:

Örködjetek fűzéireim Melissa ajtaja fölött.

És túlkorán ne rázzátok le rózsás szirmaitokról

Közéjük sírt könnyeimet. — A szerelmesek pillái gyakran

De ha látjátok, hogy ő lépi át háza küszöbét, [nedvesek.

Ó, akkor ontsátok le rá a dalnok könnyeit:

Szerelmesen beharmatozva szállongó fürteit . . .

Philodemos elhallgatott s a leányok mozdulatlanul néztek rá.

Körülöttük ezalatt leszállt az éj, s a holdfényes völgyből, mint a természet nagy áldozóurnájából ezüstös párák füstje kelt ki, hogy felhőiben elvigye Kyprisnek a föld virágainak illatát. Amott meg fent az Akrokorinthos ormán, mindjárt a boltozat alatt, óriás máglyaként égett a szent hetaírák ünnepi tüze.

A két leány felállt és hajlékony testüket beözönlötte a holdfény . . . Rodope lassú léptekkel indult el a korinthosi úton, karját kitárta az istenasszony temploma felé és énekelni kezdte az éjtszaka csendjében Aphrodite diadalmas hymnusát . . . De Kleon visszapillantott. Megsajnálta az ifjút, aki még mindig mozdulatlanul ült a cyprusok alatt. Hozzáment s vállára tette a kezét. Szemük találkozott és a leány halkán súgta:

— Ó Philodemos, ismerem én a Citharon dalát . . . úgy mondják Korinthosban, hogy te énekelted el . . .

AZ ARCFESTÉK.

Egy nyári alkonyaton Klonáron ott állt az athénei hetaira-negyed egyik félreeső utcájában és festette magát. Rózsakoszorús feje előrehajlott s mialatt tet-szelegve nézegette magát a fényesre csiszolt réztükör-ben, ujjacskái avatottan kenték el arcán a pirosító riziont.

— Ma szép akarok lenni Leontichos lakomáján! Társnői nevetve futottak elő a házból. Korinna egy törött kagylóban a bíborszínű syriai festéket hozta, az aranyhajú Drosis a kecskeszőr ecsetet, Pyrallis ébenfa szelencében az ólmos fehér port s Lydea, a sötétarcú rableány, forrásvizet az agyagtálacskában.

Mindannyian odatelepedtek a tornác elkoptatott lépcsőire... Amonnan a városkapu felől, sietős lépések zaja hangzott fel ekkor. A leányok elcsendesedtek. Kisvártatva a sikátor fordulójánál egy narancs-színű peplosba burkolt asszony alakja bukkant elő. Egyetlen rabnő követte nyomon.

— Azt hittem Leontichos jön értem, hogy megelőzze az éjtszakát! — szólt Klonáron csalódottan.

Az asszony ekkor haladt el a hetairák előtt. Kíváncsian pillantott feléjük, de mikor észrevette, hogy mind-

annyian reá tekintenek, megvetően fordította félre a fejét s gyors^{ab} léptekkel ment tovább.

Elfojtott kacagás hangzott fel mögötte . . . Néhány tétovázó lépést tett még, aztán hirtelen hátravetette gyolcs fátyolát és visszatekintett.

A leányok látásból ismerték őt: Phillina volt, a szomszéd utcabeli borkereskedőnek a felesége.

— Légy üdvöz, — szóló szerényen Klonáron,
— kívánsz valamit?

— Arcátlan vagy leány, hogy szavaddal illetni mersz!

— Ne légy oly fennhéjázó, ó Phillina, mondta Klonáron elkomolyodva, — ne vess meg bennünket azért, mert neked férjed van.

— Való igaz, — kiáltott Korinna, kit sok bölcseségre tanított kedvese, a tudós Diphilos. — Ha természetes az, hogy a nők erényesek legyenek, akkor nincs okod a gőgre, mert erényességed nem áldozat, ha pedig természetellenes, úgy nem büntethetsz megvetéssel, amiért mi úgy élünk, mint ahogy az istenek kívánják!

Az asszony mérgesen nézett a leányra, de azért nem ment odébb. Rabnője szepegve nógatta:

— Jer, megláthat valaki! . . . Csak nem állsz szóba ezekkel!

— De igen, — kiáltott s most már nem türtőztethette magát, — meg akarom nekik mondani, hogy fecsegésük olyan üres, akár egy kiszáradt kút!

— Mondj bölcsebbet, — mormogta egykedvűen Klonárium, mialatt a kecskeszőr ecsettel ékes kis arany-csillagot festett homlokára.

— Okos szót akartok hallani? . . . Nos jó, vessétek hát félre azokat az átkos szépítőszereket. Nélkülük majd nem csábítjátok többé tobzódásra és bűnre férjeinket!

— Eldobni a riziont, — nevetett Drosis, — mit szólna Polemon, ha sápadt arcot nyujtok csókra . . . ha halványan lelne a virradat.

— Bohó beszéd, — mondá Pyrallis, — az arcfesték a mi legjobb barátunk. A csúnyákat csinosakká, a szépeket szebbekké varázsolja.

— Úgy ám, — csicssergett Klonárium vígan, — megállítja a muló időt, hosszabbá teszi az ifjúságot.

— Legyetek jók, — szavalta emelt hangon Phillina, — s nem kell félnetek a mulandóságtól.

Lábujjhegyre ágaskodott és mialatt homlokát bölcs ráncokba vontá, összefont karra leste szavainak hatását. Egy népszónoktól tanulta el ezt a fennkölt mozdulatot, mellyel nem egyszer ejtette kétségbe férjét, a derék borkereskedőt.

A leányok azonban ügyet sem vetettek reá. Korinna elgondolkozva nézett maga elé.

— Könnyen beszélsz a mulandóságról, ó Phillina. Ti tisztos, férjes nők, kik anyák és feleségek vagytok, megmaradtok azoknak, ha megöregeszték is, de mi,

akik csak asszonyok vagyunk, megszűnünk asszonyoknak lenni, ha elmúlik szépségünk és az ifjúság.

Phillina, bár nem értette a leány szavát, továbbra is okos arcot vágott.

— Mi addig élünk, amíg szépek és ifjak vagyunk, — kiáltott lelkesülten Klonárion. — Oltárodon mosolygó Kypris holnap legdrágább arcfestékemet áldozom neked!

— Beszennyezed véle az oltárt! — mondotta Phillina ünnepélyesen.

— Ne hidd te azt. A festék jó s mi tiszteletben tartjuk mióta Aphrodite—Pandemos épp általa mentette meg egyik társnőnk életét.

— Hogyan? ... Mit mondasz? ... Beszélj gyorsan! — hadarta a piciny asszony lihegve. Kíváncsisága legyőzte büszkeségét s felnyílt ajakkal hajolt a leányok felé, miként ha szomjasan nyúlna egy vizes amphora után.

A hetaírák összenéztek. Drosisból kitört a nevetés.

— Nem bánom, — mondta Klonárion, — mialatt az égre pillantott, — Leontichos lakomája úgyis csak az Orion csillagainak jöttével veszi kezdetét ... Jer közelebb. No, ne félj hát ... Ül le ide mellém a lépcső fokára.

Phillina először óvatosan végigkémlelte a környéket, hogy nem látja-e meg senki a kétes társaságban. Aztán elküldte rabnőjét és Lydeát az utca két végébe őr-

szemnek, maga pedig, némi vonakodás után, leült Klonáron mellé.

A leányok jelentősen hunyorgattak egymásra. Klonáron beszélni kezdett:

— Bacchisnak, a rózsaajkú, a csillagtekintetű Bacchisnak hívták őt, kinek sorsa érdekel. Én nem ösmertem, de az öreg Glykera, — tudjátok, annak a részeges Philonnak a szeretője, — még emlékezik reá és ha igazat beszél, úgy Bacchisnál szebb leány kevés élt valaha Athénben.

— Mert nincs többé közöttünk, azért magasztalod, — gúnyolódott Pyrallis.

— Lehet, — nevetett Klonáron s évődve ütötte hátba a leányt. — Különben én csak azt mondom, amit Glykerától hallottam. Ő beszélte, hogy Bacchis szép és gazdag volt s hogy mindenek szerették. Az istenek tehát boldoggá és gondtalanná tették őt . . . addig a végzetes napig, amelyiken Hermodorossal találkozott.

— Hermodoros? — mormogta Phillina tudákosan, — hallottam róla egyetmást.

— Hermodorosról? — kacagott a leány, — hisz ő csak egy egyszerű, névtelen ifjú volt, akit szépsége tett ösmertté a kőfaragó művészek műhelyében. Akkor tájt épp Praxiteles mester mintázta róla remekeit.

Bacchis az agora oszlopai között látta meg őt először. És annyi gyönyörűsége telt látásában, hogy elfelejtett

odébb menni s midőn Hermodoros elhaladt mellette, ... először életében lesütötte a szemét.

— Tudnod kell Phillina, — szólalt meg ekkor Korinna, — jelentőségteljes pillanat az, mikor mi nők így árnyat borítunk a tekintetünkre. Jelentőségteljes nálatok is, nálunk is. Csakhogy különbség azért mégis van ... Egy tudós barátomtól hallottam, hogyha egy tisztességes asszony süti le a szemét, ő abban a percben a harcra és a győzelemre készül, míg — megsúgom neked, — a hetaíra ekkor adja meg magát.

— Való igaz, — folytatta a szót Klonáron, — a rózsaajkú Bacchis is akkor ejtette ki kezéből a szerelem minden fortélyos művészetét.

— Elvesztette a fejét, mert megtalálta a szívét, — kiáltott Pyrallis s csintalanul hevert végig a kitaposott lépcsőn.

— Igen, utolérte őt is a hetaírák végzete s mire a másnap alkonya leszállt, már Hermodorossal haladt az agora oszlopai alatt. Véle tért meg márvány házába, ott az Eridanus partján.

Az ezután elkövetkező időkről hihetetlen dolgokat beszél Glykera. Esküszik, hogy Bacchis vak szerelmében ajtót mutatott a gazdag s még hozzá kényelmesen együgyű bythiniai kalmárnak, aki fejedelmi kincsekkel tette dússá s azután bezárta ajtaját a hatalmas archon orra előtt, aki szerelmével divatba hozta őt ... Rövid idő multán elüldözte a költőket is, kik házának

falára írták legszebb verseiket s elkergette az ifjakat, akik rózsafüzérekkel koszorúzták meg minden éjjel küszöbét . . . Hiába ostromolták. Szépségét s fiatal-ságát Hermodorosnak adta. Osztatlanul, egészen. És végül a botor neki adta még kincseit, gazdagságát is és úrrá tette háza rabszolgái és önmaga felett.

— Villámszóró Zeusra, ily ostobaságról nem tudtam eddig, — mormogta Drosis meggyőződéssel.

— Halljátok csak, Hermodoros, ki hajdan mezítláb s rongyos chlamisban járt és gyakran éhezett is, remekműví sarut csatolt most lábára, aranyszállal hímzett köntöst viselt s lakmározva töltötte idejét. Hamar bele-szokott a jólétbe. Tele marokkal szórta Bacchis aranyait s az első idők csendes boldogsága után tobzódó vigaskodásra vágyott . . . Kedvese, bármennyire fájt is a szíve, nem mert ellenkezni. Mindenben engedett, addig-addig, míg egy napon észre nem vették, hogy a kincsek javarészt eltűnedeztek! . . . E szomorú fel-fedezést követő reggelen arra ébredt Bacchis, hogy Hermodoros nyoszolyája üres s hogy vele mindaz eltűnt a házból, aminek még valami értéke volt, sőt eltűnt vele legszebb rabnője is! . . .

Jajveszékelve, sírva kereste álnok kedvesét Athén minden zugában. Végigkutatta a kőfaragómesterek műhelyeit, a szerelmesek találkozóit s a tivornyázók titkos rejtekeit.

— Nos és? . . .

— Nem találta sehol! Hiába várt rá naphosszant a phaleroni úton, hiába hagyta nyitva éjjelente jöttére készen házának ajtaját. Hermodoros nem tért vissza többé.

— A nyomorult, — mormogta Pyrallis összeszorítva kicsiny öklét s gondolatban megfenyegette a saját, hűtlen kedvesét.

— Bacchis ajkán elfonnyadtak a rózsák, — folytatta halkabban Klonárion, — a csillagok kialudtak szemében: önmagának szomorú árnyékává lett... Nem fordultak meg többé utána az utcán, nem törődött immár vele senki. Zavartalanul bolyonghatott a városban, a tenger partján s künn a hegyek között. Egy ilyen bolyongásakor történt, hogy kiment a kőfalon túlra. Jártában a szent városrészbe vetődött s aztán, csak úgy véletlenül, betért a cyprusok zöld homályában rejtőző Apollon Delphikus templomába.

— Ott, ahol a multkor veszekedni láttalak Leontichossal? — kérdezte Drosis ásítva.

— Tulajdon ott, — s Klonárion zavartalanul folytatta. — Mikor Bacchis a naosba lépett, papok vették körül az oltárt. Egy oszlop mögé húzódott hát, megmosta kezét, meghinté magát vízzel s aztán alázatosan könyörgött Phoibos Apollonhoz. Utolsó ékszerét neki ígérte, csak engedje még egyszer meglátnia kedvesét...

És mikor feltekintett, azt hitte álmodik!

— Ó Klonárion, mit látott ő, mondjad hamar! — kérdezte Phillina kíváncsian.

— Figyelj szavaimra — mondta a leány. — Az áldozati oltár füstfelhőiben, márványba faragva, Hermodorost látta meg... Praxiteles mester Apollon szobra volt, mit az olymposi kőfaragó az ő hűtlen kedvesének képére alkotott.

A kicsiny asszony nyitva feledte száját az ámulattól.

— Beszélj... beszélj, — kiáltott sóváran.

— Bacchis sírt és nevetett egyszerre. Két karját kitérte a lantos isten felé s ha a papok útját nem állják, tán felrohan a szoborhoz, hogy csókjaival árássa el.

A csendzavaró leányt kiűzték a templomból... de ő másnap és azután is mindennap visszatért. Az a szobor lett az élete, ahhoz fohászkodott szótlanul, azzal beszélgetett hosszú órákon át s lassanként szentségtörő vágy fogta el. Képzeljétek! meg akarta csókolni a szoborajkakat. Nem Apollont, Hermodorost akarta ő megcsókolni, — még egyszer, utólszor... Naphoszszant leste az őrizetlen pillanatot, de hasztalan, sohasem lehetett egyedül a templomban. Kétségbeesett sóvárgásában vakmerő tervet eszelt ki...

A szomszédos utcából léptek zaja hangzott fel ekkor. Valaki énekelni kezdett a kút mellett. Aztán újból csend lett.

Phillina riadtan bámult bele a homályba.

— A győzedelmes Kypris kegyelme legyen veled, ó jó Klonáron. Beszélj hamar. Az est leszállt, férjem becsukja üzletét. Mennem kellene.

— Rövid leszek. Pár szóval elmondhatom, ami még hátra van . . . Hol is hagytam el? Ah igen. Bacchis tehát elhatározta, hogy a legközelebbi holdas éjtszakan beoson a templomba s megcsókolja az istenszobrot!

— Iszonyú gondolat, — suttogta Korinna, — rajta veszt, halál a büntetése.

— Bacchis nem rettegett. Gyönyörrel készült az éjtszakára. Először is szemlét tartott háza felett. Szegény volt már, akár az utolsó fuvalásleány. Régi dicsőségéből két rabnőn kívül semmi sem maradt. Az egyiket eladta hát s árából tarsosi illatszereket, drága virágokat, egy fátyolt s syriai arcfestékeket vásárolt. Aztán végre leszállt a sóvárogra várt éjtszaka, melyen az Akropolis ormai felett teli pompában kelt fel a hold . . . Fürdőt készíttetett magának, bakkarist öntött a vízbe. Rózsákat font hajába s aranyport hintett beillatozott fürtjei közé. Aztán arany csillagokat festett a homlokára s keble fölé és végül, nagy művészettel kifestette arcát és ajkait. Magára vonta fátyolát s elindult a találkozóra. Olyan szép volt, mintha nászra menne, vagy egy bacchanáliára, királyokat hódítani. Mint árnyék osont tova a falak alatt. Mire leért a szent városrészbe a hold már megkerülte a néma Parthenon tetőzetét. Dobogó szívére szorította a kezét és belépett a templomba. Egyedül volt. Végre ismét egyedül vele.

A templomot beözönlötte a holdfény s kék vilá-

gával belopta a szerelmet is a szent falak közé. Bacchis kitárta két karját s belépett a szentek szentébe. Átlépte az amphorákból kirakott kört, hová gyarló halandó nem teheti lábát és felkúszott a szobor talapzatára. Aztán... szomjas szerelemmel függesztette piros ajkait a fehér ajkakra. Arcát odatapasztotta a márvány archoz s forró fiatal testét a hideg kőtesthez szorította.

— Ügye szeretsz?... Újra szeretsz? — enyhelegve beszélt hozzá s ölelő karja között úgy érezte, megéled a szobor...

... Nem vette észre az idő mulását, nem látta, hogy a holdfény kiapadt a szentélyből s hogy odakünn a templom előtt, a virradat derengő fényében már gyülekeznek a papok és a nép.

— Egyetlenem! — suttogta mámorosan s ezredszer újból megcsókolta. Ebben a percben történt, hogy hátulról izmos kezek ragadták meg:

— Szentséggyalázó, ... halál reá! — hangzott a főpap szava. Káromló zsivaj töltötte be a templom minden zugát s Apollon berohanó papjai gyűlölködve rántották le a leányt az oltárról.

Bacchis némán állt bírái előtt. Szemét kedvesének szobrára függesztette és még mindig mosolygott.

A főpap segédpapjaival s a Pythiával félrevonult tanácskozni...

Mire visszatértek, már áldozati ajándékokkal meg rakott nők s férfiak csődültek a leány köré.

Az ünnepélyes csendben, ekként szólt Bacchishoz a főpap:

— Ítéltünk! Véreddel fogjuk csókjaid szennyét lemosni a védelmező Apollon szobráról. Meg kell halnod!

Helyeslő moraj hangzott s a nép szitkozódva húzódott el Bacchis mellől. A főpap most hozzájuk beszélt:

— Tekintsetek az oltárra ti mindannyian s lássátok, mily haragvó az ezüstíjjas Phoibos!

— Nem, nem — kiáltott Bacchis rajongva, — ő nem haragszik reám . . . Nekem felelj, ó Hermodoros, jók voltak-e a csókjaim?

A Pythia felemelt karral kért valaminő jelt a lantos istentől. A papság s a tömeg várakozóan tekintett a magasba.

Ebben a percben megvirradt a hajnal s az első sugár beszállt a templom oszlopai közé. És — az aranyfényben szégyenlősen lehajtott fővel, merengő mosollyal, ott állt elpirulva a szobor!

A nép megdöbbenve csoportosult újból Bacchis köré s most már kegyelmet követelt számára a csodáért.

Az ámuló papok, akik akkor még nem sejtették, hogy a szobor ajkai Bacchis ajkától voltak pirosak, hogy Bacchis arcának festett pírja égett a márványarcon, — futni engedték a leányt . . . Mire az alkony leszállt, már messze járt, túl a falakon s azóta nem is tért többé vissza Athénbe.

A papság s a nagy tömeg régen elfeledte őt, csak mi őrizzük emlékét itt ebben a városnegyedben s mától fogva, mert úgy akartad, te is őrzöd jó Phillina . . .

Klonárion elhallgatott, Phillina pedig megleégedet-
ten állt fel, olyan arccal, mintha jóllakott volna.

— Történetedből okultam, ó Klonárion. Köszönet érte. Jó éjtszakát. — Elindult rabnője felé, de csak néhány lépést tett. Hirtelen megállt és hátrafordult:

— Klonárion! — mormogta⁴ halkan, — aztán kérlek ne mondjátok el sehol, hogy szóbaálltam veletek!

SZERELEM.

Syrakusa legszebb leánya volt. A lejtős sikátorokban égő szemmel nyitott előtte utat a tömeg. A tengerparton összefutott hordágya mögött a kikötő népe. És amerre elhaladt, mint az elfojtott vágy kiáltása hangzott utána a neve:

— Chrysarion . . . Chrysarion!

Fáradtan emelte fel a fejét. Lassú pillantásának a játéka alatt mámoros kín sarjadt a férfiak vérében. Az olajfák tövéen megálltak a kőhordó rabszolgák. Egy gyermekifjú letérdelt az út porába és kitárta a két karját. De ő nem fordult vissza.

Syrakusa szerette őt és ő nem szeretett senkit.

Azt beszéltek róla, hogy gyerekkorában a tengerbe dobta a szívét.

Az atyja — a kikötőbeli tolvajsöpredék volt, az anyja — a hetaïrák hírhedt városnegyede. Ott kezdődött el az élete. Aztán éhezett, koldult és lopott. Táncolt a hegyoldalon, a nagy arénában, táncolt mezítelelenül a forró homokos porondon. A nap aranybarnára égette a testét. Ott hallotta először, hogy a szeme mély és zöld, mint az Arethusa-forrás vize és a csípője keskeny és hajlékony, mint az Anaposmenti fiatal nád.

Sok mindent hallott önmagáról, amit nem tudott addig. Sok mindent megtanult, amit ezüstpénzekért lehetett eladni a férfiaknak.

Chrysarion kereskedni kezdett a szerelemmel. Olyan veszedelmesen furfangos művészettel kereskedett, hogy mosolyogva kifosztott mindenkit, aki a szemében felejtette a tekintetét. Gazdag és hatalmas lett. Aranyozott szobra már ott állt a szent városrész babérligetében, a hetaírák Aphroditéjének a temploma mögött. És amelyik napon learatták a syrakusai kertekben a rózsákat, tudta az egész város, hogy estére lakoma lesz kőoszlopos tarka házában.

Mikor az alkony feljött a parti városban, szinte olyan kéken, mintha a tengerből jött volna elő, lármás csoportokban fuvolás leányok, sötétbőrű táncosnők, rózsakoszorús hetaírák és férfiak haladtak a meredek úton Chrysarion vendégváró ajtaja elé.

Az oszlopos udvarban kigyúltak a fáklyák. A házból zenébe fult a sokhangú, nevető beszéd. Csengtek a márványasztalon a kelyhek.

Chrysarion egy oszlopnak dőlve nézett el vendégei felett és épp inni akart, mikor egyszerre elejtette a kelyhet. A mosoly elsápadt az ajkán. Keze a melléhez markolt. Szemöldöke, mint két vonagló, sötét gyík szökött egymásnak. És kegyetlen, híres szeme alázatosan, szenvedőn könyörgött segítséget.

Mintha egy húr pattant volna el a házban, fennakadt az oszlopok között a zene és a tánc.

— Eljött Chrysarion szép perce . . . súgták egymásnak a férfiak és kegyetlen elragadtatással sereglették őt körül. Chrysarion szép perce . . . Pedig ismerték valamennyien a hetaíra arcán ezt a csodálatos elváltozást. Sokszor látták a tobzódások óráiban a néma kint átnyilalni a vonásain szintúgy, mintha egy rejtélyes árnyék vetődött volna reá a végtelenből.

Szeretői ezekben a percekben szerették őt legjobban. Látása ilyenkor új vágyat és gyönyört adott. De hogy mi fáj neki, miért szorította kezét a szívére, mikor nincs szíve, azzal nem törődött senki, azt nem kérdezték meg tőle soha. És mire elmúlt a perc, ő maga is elfeledte.

Felemelte az elejtett kelyhet a földről és mint egy tükörben, megnézte magát a csiszolt, fényes ezüstben.

Újra szóltak a fuvolák. Újra felhangzott a nevetés és az ifjú dalnok Praxias, mámorosan kiáltott bele a zsilvajba.

— Ne a kelyhedben nézd magad! Az én szemem legyen a te tükörd. Ott szebb és fiatalabb vagy minden nap.

Felkapott egy fáklyát és Chrysarion arcába világított vele:

— Az arcod elfelejti az éveket, az ajkad a csókokat és te a szeretőidet.

— Azért maradok szép — mondotta gúnyosan a hetaïra. — Azért maradok fiatal, mert nincsenek emlékeim.

Lysias, a bacchanaliák vidám, vén bölcse, felkönyökölt nyugágyán és az asztalról egy irist dobott Chrysarion felé.

— Igazat szólsz! Az embereket és a népeket is az emlékek vénítik meg. — Egy pillanatig elgondolkozva tekintett az udvar mélyébe és kopasz homlokán lassan felhúzódott a bőr. — Nézd a rómaiakat, milyen fiatalok ők, pedig épp olyan régen vannak, mint mi görögök, de nekik nem kell annyi nagy időkre emlékezniök, mint nekünk.

Chrysarion már nem figyelt Lysias szavára; nem hallotta a meginduló vitát. Bágyadtan eresztette hátra a fejét. Szeme mozdulatlanul bámult bele egy fáklya meg-megingó füstös lángjába. Fáradt volt. Egyszerre lehúnyta a pilláit. És mint aki öntudatlanul nagy útra készül menni és búcsúzva hátratekint, lehúnyt szemmel hirtelen visszalátott az életébe.

Meglátta a nagy arénát a hegyoldalon. Szikrázó fehér porond. Nyugtalan, lihegő tömeg. És ő táncolt a napfényben és nem érezte a testén az ordító aréna ezerszemű, buja tekintetét. Nem tudta, hogy mezítelen. De az utolsó mozdulatnál, mikor a tomboló nép előtt hátraszegte a fejét, észrevette a nézők között Glaukost, az agrigenti hajóst, akit szeretett, mielőtt

az anyja eladta az arénába. Mint egy korbácsütés csapott végig rajta Glaukos két szemének a pillantása. A nyomában égő kín serkedt a testén. Felemelt karja hajlásával fedte el lángoló arcát és az alakja összecusklott, mintha el akart volna rejtőzni önmagában . . . Egyszerre felfogta, hogy mezítelen . . .

Praxias megkerülte az oszlopot és visszafojtott lélekzettel hajolt Chrysarion fölé. Két kezébe fogta a hetaíra fejét, aztán magához emelte, mint egy halvány aranykelyhet, amelyikből inni akar.

Chrysarion szája kinyílt a csók alatt:

— Glaukos . . .

Praxias féltékenyen markolta meg a karját:

— Kiről beszélsz?

A hetaíra lassan húzta végig kezét az arcán és hallgatott.

— Hát mégis vannak emlékeid! . . . Hát mégis volt akit szerettél? — kiáltotta indulatosan Praxias.

Chrysarion szeme egy pillanatra zavaros lett, mintha a fáklyák füstje tükröződött volna benne. Aztán felnevetett. Kinevette önmagát.

— Azoknak, akik a szerelmet árulják, nincsen szerelmük! . . . Lysias, — szólt át vén barátjához — látál valaha olyant, aki a bölcsességével, vagy a szerelmével kincseket szerzett? . . . Ha láttál, hát ne higgy neki. Az igaziak koldusok maradnak, csak a hazugságot lehet eladni aranyért az embereknek.

— Ezért lettünk mi ketten gazdagok Chrysarion és ezért lettek szegények szeretőid — nyelvelt csúfondárosan Lysias.

Arcos, a megunt és kifosztott szerető, válla közé húzta vörös fejét. Hangja rekedt volt, mikor beszélt:

— A hazugság épp annyit ér, mint az igazság, annak aki elhiszi.

— És te mindenkinél jobban hittél — gúnyolódott Lysias.

— Mindenkinél jobban szerettem — felelte Arcos dacosan.

— Többet tudsz mint én — szólt Chrysarion.
— Aphrodite Pandemosza! én nem tudom, hogy annyi szeretőm közül ki szeretett legjobban.

— Én! Minden istenekre én! — kiáltotta túl a többi Arcos. — Hiszen én adtam a legtöbb javakat neked.

— Mert neked volt a legtöbb — nevetett Chrysarion.

— Én! — dörögte a thessaliai Tibios és hatalmas kezével széles mellére csapott. — Legmesszebből én jöttem el megállás nélkül te hozzád.

Chrysarion kicsinylően nézett az óriásra:

— A hosszú úton bizonynal nem találtál csábítóbb szeretőt, aki visszatartson.

— Én, én! — lihegte Chrysarion arcába az ifjú

dalnok Praxias. — Nálamnál szebben senki sem énekelte meg a szépségedet.

— Téged kínoztalak legjobban mindannyi között.

Chrysarion megrázta a fejét és nem hitt senkinek.

... Még másnap is erről beszéltek az Agorán, mikor Chrysarion a fürdőből jövet az alsó városon áthaladt. Lépte úgy hangzott utcahosszant a kőkockákon, mintha csókok csattantak volna ki a saruja alatt. Szemközt a téren észrevették jöttét a férfiak.

— Chrysarion! Én! ... Én szeretlek legjobban! — kiáltoztak felé mindannyian. És a déli napmelegben könnyelműbben, derűsebben csendült ez a kiáltás, mint a tegnapi mámoros éjtszakán.

Chrysarion nevetni kezdett. A házak árnyékából vígan jött felé a válasz. Aztán egy kapualjából. Aztán a kút mellől. Itt is, ott is felnevetett a tér.

— Szép vagy Chrysarion és az öröm jár veled! — mondotta egy kis utcai táncosnő és bámész irígységgel nézett utána.

Ebben a percben lépett ki a hetaïra az utca árnyékából a verőfényre. Indult a férfiak felé, mikor egyszerre idegenszerűen megingott a teste. Lába előtt az árnyéka is megingott a kövezeten. Keze a melléhez kapott és sárga peplosában mint egy tántorgó láng ágaskodott fel a tér közepén.

— Segítség! — aztán mielőtt feltartóztathatták volna, összeesett.

— Segítség! — kiáltotta Praxias és fejvesztetten futott felé.

— Vízet adjatok neki! — ordította Arcos.

Asszonyok, férfiak rohantak elő a házakból. Lázás kezek szaggatták le Chrysarion melléről a köntöst. Remegő kezek tartották szájához az amphorát.

— Igyál...

De a víz merev ajka mellett lecsorgott a földre. A teste nem vonaglott többé.

— Meghal... Meghal... sikította a kis utcai táncosnő.

— Meghalt — mondotta Praxias és iszonyodva eresztette el Chrysarion halvány kezét, amelyiket annyian csókoltak. A gyűrűs kéz élettelen súllyal csattant le a kövezetre.

— Chrysarion meghalt...

A szó végigborzongott a téren. Mint egy hideg lehelet betódult az utcákba, aztán erőre kapott, kiáltás lett belőle és terjedt a házakban, a piacon, a boltokban és vitte a hírt, amelyet nem lehetett elhinni.

Az emberek lélekszakadva, kíváncsian jöttek minden oldalról. És most, hogy már nem volt aki ellentmondjon, úgy beszélt mindenki, mintha az övé lett volna Chrysarion. Kikötőbeli halászok, kátrányszagú hajóslegények, nagy urak, kalmárok, durva tengerészek, mindannyian az ő csókjairól beszéltek.

A tömeg pedig csak egyre nőtt a téren. A kör szűkült. Az emberek lármázva ágaskodtak.

És középütt Chrysarion drága mezítelen szépsége ingyen hevert a fehér napsütésben, a forró köveken.

Teste úgy maradt érintetlenül, ahogy utolsó vonaglásából visszaesett a földre és szinte valószínűtlenül tökéletes lett a halálban. Haja, mint egy sötét titokzatos kincs, hátra húzta fejét a kövezet horpadásába. Megtört, mozdulatlan szemébe belesütött az élő nap és a halott arcán megállt és megkövült Chrysarion szép perce az örökkévalóságra.

Mindenki reá nézett, de senki sem nyúlt többé hozzá. Felette a napfényben dongva egy nagy légy kerengett.

A tömegen egy férfi törte át magát. Messziről futva jött a kikötő felől. Homlokán patakzott a verejték és az arca mégis sápadt volt. Senki sem ismerte őt. A nép önkénytelenül nyitott előtte utat.

Mikor meglátta Chrysariont, vad kétségbeeséssel szorította halántékához az öklét és egy pillanatig úgy nézett reá, mintha ők ketten egészen egyedül lennének a téren. Aztán lerántotta válláról a köpenyt és eltakarta véle a halott szép mezítelen testét.

Ennél a mozdulatnál a férfi árnyéka átsuhant Chrysarion arcán, de a hetaïra kialudt, zöld szemében nem tükröződött vissza annak a képe, aki őt legjobban szerette.

KLONÁRION ÉS A REMETÉK.

Klonáron szép volt és mindenki szerette őt az aranyhegyek városában, Philippoiben. Az utcájabeli lányok nem irigyelték szépségét, mert ha jól ment sora, ők sem szenvedtek hiányt, a férfiak pedig megbocsájtották bőkezű mosolyát, mert igazságosan és következetesen volt hűtlen mindenkihez. Nem válogatott. Ha ma az előkelő, ifjú Dorionnal nevetgélt a strymoni kapu árnyékában, holnap bizonynyal a földönfutó Pamphilos társaságában tért meg oszlopos házába . . .

Szerette, hogy szeretik és örömmel hallgatta a valomásokat, de csak akkor, ha rövidek voltak, mert sokáig nem tudott figyelni. Egy madár szállt el a feje felett és kedvese helyett már azt nézte, aztán énekelni kezdett és ezüst tükrébe pillantott. Tudta, hogy szép, asszonyok, gyerekek és férfiak mondták neki s a költők ékes rímekben írták házának falára. Büszke volt a befirkált falakra, a verseket azonban soha sem olvasta el. Szebbnek tartotta magát a világ minden költeményénél.

— Átélni és nem olvasni akarom én a szerelmet — mondotta és nevetve vetette hátra a fejét.

Klonáron mindig nevetett. Vígság volt az élete. A síró emberektől elfutott s a bánatos szerelmeseknek gúnyolódva fordított hátat:

— Itt vagyok, csókoljatok meg hamar, de ne sóhajtozzatok.

Ha szerették, ha elhagyták, természetesnek találta. Könnyet nem ontott senkiért és mert nagyon feledékeny volt, hát nem haragudott soha. Nem emlékezett rá, ki bántotta, ki szerette s feledékenységeben régi kedveseinek is mindig legelső csókot adott.

Így történt aztán, hogy egyszer mint nagy ujságot mondta el a szomszédbeli kis fuvolásleánynak, hogy aznapon Alceossal, a tudóskezű ifjú kőfaragóval találkozik a Gangites folyó partján... Pedig a mult tavaszon Alceos nagyon szerette őt...

Klonáron reggel indult el fehér kis házából. Sietni akart, de az Agorán elfecsegte az időt egy utcai táncosnővel, aztán betért vetélytársához, a sötétszemű Rodopéhoz, hogy a tegnapi lakomáról híreket halljon, melyeket azonnal elfelejtett, majd egy boltajtóban szóba eredt néhány előkelő ifjúval. Dél volt, mikor kiért a városból.

A Pangeois fenséges ormain tüzet rakott a nap a hóban, sugaraitól kigyúlt a távol tenger tükre s a zöld mezők között mint megannyi aranyos mécs lángot vetett a sok sárga virág.

A leány minduntalan megállt, lihegve szívta be a

tavaszi illatot, aztán részegen, öntudatlanul énekelni kezdte az Aphrodite himnusát.

Alceos reggel óta várta őt a víz partján és futva jött felé.

— Azt hittem, ó Klonáron, hogy megfedekezted ígéretedről.

A leány nem felelt, csak énekelt tovább.

— Sietnünk kell, hogy alkonyatig elkészüljön a szobor.

Klonáron lassan feltekintett. Csodálatos szemei voltak... A tavasz, a nyár, az ős színei szerint változtak örökké. Pusztá pillantásától fejébe szállt az ifjúnak a vér. A szerelmet — a tavaszt — látta most meg bennük.

— Nem értelek!...

És Alceos hasztalan magyarázta el újból, hogy szobrot akar formálni a képére, hogy azért jöttek ide, hol a legjobb agyagot találni, Klonáron nem figyelt a szavára. Feltúrte lengő köntösét, megoldotta saruinak rózsás szalagjait s lefutott a vízhez.

A Gangites felett mint szárnyrakelt virágok szállak tova a tarka lepkék, a habok közt pedig mint megannyi fogoly pillangó libegtek a vízi virágok. A leány néhány irist szedett, a hajába tűzködtte őket, aztán fáradtan heveredett le a folyó partjára. E mozdulatnál arany hajából egy virág szabadult a homlokára és válláról lesiklott a chiton. Nyakát elárasztotta a napfény s ki-

csiny keblének képe eltévedt a víz tükreán a többi liliom között.

Alceos néma elragadtatással térdelt mellé és megcsókolta őt . . . Aztán a folyó fölé hajolt s ivott a kristálytisza vízből.

— Miért iszol, én szomjasan szeretlek látni benneket! — nevetett a leány és újból kikönyökölt a partra. Az ifjúval nem törődött többé, hisz a Gangites odakínálta neki kék tükkrét s ő tetszelegve nézegethette magát a parányi öböl felszínén.

. . . Órák múltak. A hanyatló nap már három Klonáront aranyozott meg sugaraival. . . . A virágkoszorús leányt, a vízi képet, s az agyagszobrocskát Alceos kezei között.

Az ifjú felsóhajtott:

— Elfogyott az agyag s Psychémnek még hiányzanak a szárnyai!

— Ne bánd, jobb, hogy még nincsenek, mintha már nem volnának szárnyai! — és a leány újból nevetett.

— Légy türelemmel. Elfutok agyagért . . .

Klonáron tovább nézte képét a vízben. Csak akkor emelte fel a fejét, mikor a szomszéd völgyből Zephyros lebbent ki a tájra s egy dévaj szárnycsapással összefordította tükkrét a Gangites öblén. A szellő apró fodrokat vetett a vízszínen s ő nem láthatta többé magát. Unatkozni kezdett és észrevette, hogy Alceos még mindig

nem tért vissza. Felállt. Szórakozottan bolyongott el a part mentén, azután betért az erdőbe. Az ifjú kőfaragóról pedig teljesen megfeledkezett.

A nap már rézsút sütött a rengetegbe. Élesen világította meg az árnyba borult zöld koronák törzsét s a harmat, mint selyemfonálra fűzött drágakő szállt és emelkedett a pókháló ezüstjén. Klonárion gondtalanul haladt előre. Átgázolt a patakok vizén s virágzó gallyakat tépett a vadrózsabokrokról. Valami távoli zajra összeresztett... Eszébe jutottak a borzongató mesék, amiket a rabnőjétől hallott a gonosz satyrokrol, félni kezdett s irányt tévesztve futásnak eredt. Végre is lihegve állt meg egy tisztáson. Előtte az erdőszélen gallyakból összerótt csodálatos kunyhók emelkedtek. Egyszeriben megfeledkezett ijedelméről és kíváncsian pillantott be az egyik kunyhó ajtaján. Döbbenve hátrált ki a szabad ég alá.

— Aphrodite segíts! — suttogta rémülten — hová vetődtem én?... — Egy ideig habozott, tépelődött, azután kedvesen, gyáván megint csak visszatért a küszöbre.

A kunyhó néptelen volt. Minden bútorzata a szegletbe vetett néhány maroknyi száraz levél, egy földbe szúrt, otrombán faragott kis bitófa, éppen olyan, mint aminőre Philippoiben a rabszolgákat feszítették s egy vigyorgó halálfő.

— Ki lakhatik itt? — gondolta töprengve. — Bi-

zonnyal valami szegény együgyű, aki szomorúsággal veszi körül magát, mikor odakinn az istenek mosolyognak a napfényben és annyi virág nyílik . . . — Nem értette a dolgot s amit nem értett, azzal nem törődött... Vadrózsagallyakat hintett a halálfőre, hogy ne lássa többé s kezébe vette a fakeresztet, melyen egy szenvedő emberi test volt kifaragva.

Hosszasan nézegette. Sehogy sem bírta felfogni, hogyan lehet ilyen művészietlen kontármunkát megtűrt a házban. Azután, mert a töviskoronás kis szobor nem tudott beszélni s szóttanul tűrte kínszenvedését, megsajnálta őt.

— Ha kedveseim is némák volnának és nem panaszkodnának örökké, tán jobban bánnék velük, — gondolta nagylelkűen s mivel hasztalan igyekezett levenni a keresztről a felfeszített piciny alakot, hát néhány vadrózsaszirmot gyűrt megsebzett kezei alá.

— Úgy-e, nem fáj többé? — mondogatta mosolyogva s egy pillanatig komolyan haragudott arra az együgyű rossz emberre, aki a szenvedésben gyönyörködni tud. Éppen vissza akarta tenni a fakeresztet előbbeni helyére, mikor hangokat hallott a közelben. Felegyenesedett s a kijárat felé fordult, de rémületében gyökeret vert a lába . . . Állatbőrökbe öltözött, elvadult alakok állták el az útját.

Első gondolata az volt, hogy satyrok ütöttek rajta. Hanem aztán, mikor jobban szemügyre vette a ki-

aszott rémeket, rájött, hogy halandókkal van dolga. Fellélekzett s lenge, diadalmas mozdulatával lépett ki közülük a rétre.

A férfiak kört képeztek s nyugtalanul tekintettek rá. Az iriskoszorús leány pedig pogány szépségében, kezében a felvirágozott kereszttel mosolyogva tűrte pillantásukat.

Egy öreg ember kilépett a sorból. Klonáron iszonyodva hátrált a gondolattól, hogy meg akarja ölelni őt. De az aggastyán nem közeledett. Szemét a farkeresztre függesztette s reszkető hangon emelt szót:

— Kezedben a feszület, de öltönyöd bűnrecsábítóan ledér s így nem tudom, hozzánk tartozol-e . . . Mondd leányom, a mi jószágos Atyánk, avagy a sátán küldött ide közénk?

— Nem ismerem azokat, akikről beszélsz!

Egy fiatal férfi, aki eddig mintegy ígézetben meredt a leányra, egyszerre vadul, irigyen nézett körül . . . Társainak a szemében is azt az emésztő tüzet vélte látni, ami az ő testét perzselte, mióta Klonáron csábító szépsége elejbe tűnt. Lángoló tekintettel fuldokolta:

— Ne engedjétek szólni míg válla fedetlen s lábaira nem eresztette le feltűrt köntösét.

— Csillapodjál testvérem, Heliodoros, — intette őt az agg — te pedig leányom engedelmeskedjél.

— Nem értelek benneteket. Miért takarnám el ma-

gamat, hisz szép az, amit látni engedek. Majd ha megvénültem, lesz még rá időm.

Rosszaló moraj hangzott s az öreg bizalmatlanul kérdezte:

— Ki vagy hát tulajdonképpen és honnan jöttél ide?

— Klonáriónnak hívnak Philippoiben, — mondotta egyszerűen a leány. — Ma kedvesemmel találkoztam amott túl a folyó partján, aztán elbolyongtam az erdőben.

Heliodoros felszisszent és indulatosan összébb vonta sanyargatott testén a ciliciumot:

— Még kérkedik bűnével! Ti esztelenek, mit hallgátok, hisz mérget szívtok be minden szavával. Fedjétek el szemeteket, ne nézzetek reá. Ily tetszetős alakot csak a gonosz ad híveinek.

Helyeslően bólintottak mindannyian.

— A gonosz, — dadogta Klonárió s rózsás lábcskaival mint egy riadt gyermek tapogott a fű között. — Ne higgyetek neki, ő téved. Engem az istenek formáltak szépre. És én szeretem is, ami szép, ami mosolyog, a rútat, a szomorút pedig gyűlölöm...

— Tán azért virágoztad föl ott azt a koponyát, — ordította Heliodoros és a kunyhóba mutatott. — Oda nézzetek, ez a pogány leány gúnyt űz még a halálból is.

Klonárió fáradtan vont vállat:

— Én csak a szomorúságot takartam el!

— Igen! ... hát a keresztet miért mocskoltad be virágaiddal?

— Mocsoknak nevezed rózsáimat ... hisz Aphroditenek mindig vélük áldozom.

Forrongó gyűlölködés szállta meg a férfiakat az Aphrodite nevére. A fiatalabbak túlharsogták az agastyán csitító szavait s Heliodoros vad rajongással tépte ki Klonárion kezéből a feszületet.

— Megszentségtelenítette bűnös érintésével az Isten Szent Fiát.

— Ez a ti Istenetek? — kiáltotta Klonárion s szép, tudatlan szeme mint két sötét virág nyílt nagyra. — Lehetséges-e? ... És megfeszítve ábrázoljátok, mint akár egy rabszolgát s túritek, hogy a szemetek láttára szenvedjen?

— Boldogok, akik szenvednek! — mondotta az öreg, ki hasztalan intette nyugalomra háborgó társait.

— Hisz akkor jobb a halál, mint a ti életetek! Pedig én nagyon félek a haláltól — és Klonárion borzongva nézett körül az alkonyatban.

— A halál az igazi élet kezdete, — szólt az agg, de hangja a zsivajba veszett. Heliodoros lázítóan túlharsogta őt:

— Űzzétek el ezt a leányt! A bűn jött vele közénk. Nem Isten, a sátán teremtetten az asszonyt, hogy elveszítsen általa bennünket. — Szeme rémült vággyal tapadt a leányra s vonagló ajkán egy pillanatra fenn-

akadt a szó. — Űzzétek el . . . Űzzétek el, — kiáltotta aztán kétségbeesetten.

— Menj leányom és térj meg bűneidtől! — súgta az aggastyán, de Klonárion nem hallotta többé, futásnak eredt s mintha üldöznék, riadtan menekült az erdő felé. Pedig nem követte senki, csak egy lán-
goló tekintet s Heliodoros sóhaja.

. . . Lágyan szállt tova a szellő a fák alatt s a rengetegen két satyr haladt át. Az ifjabb ámulva kérdezte:

— Mondd, kik azok ott, akik elűzték azt a szép napsugarat?

Az idősebb, aki sok bölccsel beszélt már életében, imígyen válaszolt:

— Azok az új Isten remetéi, a szép napsugár pedig: az Asszony volt! . . .

A RABSZOLGA ISTENE.

Myrtion lustán lépkedett hazafelé és Gorgiásra, az etioniai hajósra gondolt . . . Gorgiás szép és bőkezű volt s már tízszer is elfogyott azóta a hold az actei halom felett, mióta utólszor megcsókolta őt. Element könnyű hajóján az azúrszínű, messze szigetek felé és azt ígérte, hogyha visszatér, hoz majd neki onyx nyakláncot és tajtékfehér amalgosi fátyolt.

Myrtion vágyódott utána s mentében olyan mozdulattal húzta végig ujjait finom nyakán, mintha máris ott érezné a hűvös onyx láncot s olyan kihívóan vetette fel csinos kis fejét, mintha az utcájabeli cifra leányok máris irigyelnék.

Az út fordult s szemközt egy üres telken lármás, tarka csoport ötlött a szemébe. Többnyire férfiak voltak. Hevesen beszéltek mindannyian s nehéz munkásoklök fenyegetődtek a levegőben. A zshivajba tompa kalapácsütések vegyültek, aztán egyszerre elhalt a zaj. Velőtfagyasztó jajszó járta át a csendet.

Myrtion összerezcent. Hirtelen megállt.

— Mit bámultok? — kérdezte borzongó kíváncsisággal egy nyurga taligásembertől, aki ágaskodva nézett el a feje fölött.

— Pyrhiást feszítik meg, a vöröshajú Corinna rabszolgáját.

— És vajjon miért? — kérdezte a leány, mialatt hasztalan keresett egy kis rést, hogy átlásson a tömegen.

Egy kopasz emberke izzadva tolakodott a sokaságban. Hátraszólt:

— Nem tudom, de úgy kell neki...

A taligás meglökte ostorával a kis kopasz fejét:

— Ugyan minek haragszol rá, hisz nem bántott.

Az ember vigyorogva vont vállat s a bitófa felől ismét panaszos nyögés vegyült a zshivajba. A tömeg mozgolódni kezdett és Myrtion egy pillanatra meglátta a durván faragott, alacsony keresztet, melyhez egy reszkető, verejtékes emberfej tapadt.

— Jaj... Vizet adjatok...

A leány összerázkódott ettől a hangtól és lehúnyta a szemét. Nem volt gyöngeszívű. A kikötőbeli durva nép között nőtt fel, de iszonyodott mindentől, ami csunya...

— Vizet adjatok, — könyörgött kétségbeesetten a rabszolga — szomjazom.

Senki sem mozdult. Az emberek megint vitatkozni kezdtek, valaki elkáromkodta magát, mert a lábára léptek, egy kalmár pedig a vöröshajú Corinnát becsmérelte, amiért mérgében háromezer drachmát érő rabszolgahúst a bitóra feszít.

Az emberek nevettek. Az úton egy fuvaros döcögött

tova. A tikkadt olajfák alatt néhány amphorás asszony közeledett a szomszédos kúthoz. Egy sáfrányszínű peplos rikított a fehér házfalon.

Myrtion odanézett s csak ekkor vette észre, hogy valaki integet felé. Öreg barátja, a bölcs Menippos volt, aki a kút párkányán üldögélt s egykedvűen kavargatta lábával az út porát.

— Mit érdekel ez téged, kis Myrtion, — mondotta komolyan — ne nézd! A halál csunya.

— Miért feszítetteti meg rabszolgáját a vöröshajú? — kérdezte a leány, mintha meg sem hallotta volna a szavát.

— Sok rabszolga kerül bitóra manapság, mert tudnod kell, hogy tömegesen szökdösnek egy tarsosi thaumaturgos után, akit, ha jól emlékezem, Pál apostolnak hív a nép.

— És miféle kincseket ad ő nekik ezért?

— Mindössze egy új filozóphiát és egy ismeretlen istent, akiről azt állítja, hogy egyformán szereti a szabad polgárokat és a rabszolgákat s a halálon túl az utolsókat teszi meg elsőeknek.

— Mit törődik ezzel a vöröshajú Corinna?

— Úgy mondják, nem is az új filozófia háborította fel őt... Attikában szabad a gondolat, de Pyrhiás rabszolga volt s megszökött ő is a tarsosi idegen után, aki Athénben felbujtotta a csőcseléket.

Menippos felsóhajtott:

— Mennyi különös elmélet divatozik mostanában, minden változik a nap alatt, csak az a jó, hogy a nap maga mégis változatlan marad . . . Nézd, épp olyan csodásan süllyed el a tengerbe, mint hatvan év előtt . . .

És a hanyatló öreg kéz belemutatott a hanyatló fiatal napba.

A leány tétován tekintett le a domboldalra, Piraeus hatalmas háztömegeire. Az átlátszó tiszta légben, mintha csak szobrász faragta volna, oly élesen körvonalozódtott lába előtt a tengerparti város, mely büszkén tartotta oda márvány mellét a kéklő vizeknek. A leáldozó nap rózsákat futtatott fel a kikötőbeli hajók árbocára. Visszanéző fénye vörösen villant fel a lapos háztetők élén, a templomok oszlopsorán. Hús fuvallat szállt fel az öbölből, meglengette az olajfákat és Myrtion peplosát . . . Az aloék törpe árnya hirtelen megnyúlt a fehér úton.

A leány csak most vette észre, hogy az emberek nem zavarognak többé a közelben. Csendes volt minden. A távolból felhallatszott a kikötőváros zsongása, melyben sejtelmesen olvadt össze a szerelem, a halál, a munka ezer kiáltása.

— Valaki sóhajtott, — mormogta Myrtion s babonásan nézett a bitófa felé

A kíváncsi nép már elszéledt. A kereszt elhagyottan állt az üres telken s a haldokló rabszolga belemeresztette nagy, szomorú szemét a lemenő napba. Alakja

megnyúlt, mintha le akart volna lépni a földre, kezén pedig végigcsurgott a vér s ahogy lecseppent, piros fészket rakott a kereszt lábánál a porban.

— Jer, Myrtion, menjünk innen, — mondotta az öreg Menippos s megfogta a leány kezét.

E pillanatban ismét sóhajtás hallatszott a kereszt felől:

— Szomjazom . . .

Myrtion gyors mozdulattal eltolta magától öreg barátját, megmártotta kendőjét a kútban s futva indult el a haldokló rabszolga felé.

— Irgalmazzatok . . .

És Myrtion felnyujtotta a megfeszített ajkához a kendőt. Pyrhias mohón szívta be a vizet, a feje hátracsuklott. Lepillantott a leányra. A hangja olyan halk volt, mint egy madár szárnycsapása s Myrtionnak mégis úgy tetszett, mintha az egész várost átjárná.

— Imádkozni fogok! . . . Ha majd egyszer szomjazol, enyhítsen meg az én Istenem téged . . .

Myrtion ámulva nézett fel rá:

— Hogyan szomjazhatnám én? . . .

De a rabszolga már nem felelt. Feje előre hanyatlott és a leány szelíden betakarta kendőjével a meggyötrött arcot. Aztán elindult az öreg Menippos után.

Semmi sem mozgult többé a csendes mezőn s a lenyugvó napban vörös folt volt a siralmas kereszt, mintha a boltozat vére ömlött volna le reá . . .

... Myrtion nem tudott aludni azon az éjjelen. A csillagok már feljöttek az égre, lent a kikötőben tüzet raktak a hajósok és ő még mindig kint ült a küszöbön háza előtt. Az úton emberek jöttek-mentek, tengerésznépség, fuvarosok s egyik-másik szólt is hozzá, de ő nem felelt nekik, mert a sötétben mindig a véres keresztet látta s a megfeszített Pyrhiást... És a halál képe közelebb hozta hozzá szerelmét, épp úgy, mint ahogy máskor, a csókok percében nem egyszer jutott eszébe az elmulás. Vágyódott Gorgiás után s arra gondolt, hogy a szerelem és a halál bizonytalansággal szeretők, mert az egyik szüntelen a másakra emlékezteti az embereket...

Alig pirkadt a reggel, Myrtion leküldte egyetlen rabnőjét az öbölbe, hogy hírt hozzon kedveséről.

A rabszolganő már messziről rázta a fejét:

— Nem tudnak róla semmit odalenn.

Aztán heteken át hiába várta Myrtion a hajóst s végre maga ment le a kikötőbe. Egy ismerős öreg halász szánakozva nézett rá, egy hajóslegény nevetni kezdett, mikor meglátta és meg akarta őt csókolni.

Myrtion nem értette az embereket, de mert fáradt volt, leült pihenni a halpiac lépcsőjére. Körülötte csöcselék, népség lármázott, egy suhanc fügét árult s néhány félmeztelen gyerek köveket hajigált az öbölbe, hol a hajók sötét teste körül szeméthulladékot és dinnyehéjakat ringattak a hullámok. Myrtion fásultan

nézte, mint táncol a vízről visszaverődő nap ezer fény-szilánkja a szemközti gabonacsarnok homlokzatán s csak akkor vette észre, hogy eljárt az idő, mikor a himbálódzó aranyfoltok eltűntek a fehér falról. A nap leszállt a salamisí partok mögött a tengerbe. Violaszín párák emelkedtek a víz mentén. A halászok tüzeket raktak az öbölben; a tengerészcsapszékekből énekszó hallatszott.

A növekvő félhomályban nevetgélő párok surrantak tova, aztán egy magányos leány jött lefelé az utcán s lustán ringatta csípőit, amint ment. Az egyik tűz körül tagbaszakadt halászok ültek a földön s valamelyik elkapta az idegen leány libbenő köntösének szélét:

— Ephraimi Naema! . . . Kinek táncolsz ma este?

A leány közelebb lépett a tűzhöz s térdét a férfi hátának támasztotta:

— Bejött az etioniai csempész . . . neki táncolok, de holnap . . . ha akarod? — nevetni kezdett s két karjával átfogta a halász nyakát.

Ahogy lehajolt, megvilágította arcát a láng. Myrtion tisztán látta őt. A haja göndör és fekete volt, a szeme keletiesen fényes, vállán tajtékfehér amalgotosi fátyol csüngött. Mikor tovairamodott, fedetlen mellén megcsörrent egy onyx nyaklánc.

Myrtion utánanézett és maga sem tudta miért, Gorgiasra gondolt. Aztán felállt, hogy haza menjen. De

abban a percben egy árnyék vetődött végig a keskeny sikátoron, amelyikbe az idegen leány befutott s egy magas férfialak surrant át rajta.

Myrtion szívében megállt a vér . . . Lerohant a lépcsőn, befordult a sikátorba ő is. Lélekszakadva követte a két ölelkező árnyat a gyanus utcákon, halbúzó, olajszagú terecskéken át. Hol eltűntek, hol meg felbukkantak, míg végre elnyelte őket egy szurtos kis tengerészkorcsma ajtaja.

Myrtion visszahőkölt a küszöbről, fojtós levegő csapott az arcába. Az alacsony ivóban a falmeletti padokon festettarcú leányok és részeg tengerészek hevertek, a földön olajos mécses füstölt s egy rongyos szőnyegen lassú, észvesztő táncba fogott az ephraimi zsidólánny.

Myrtion összevonta a szemét, aztán kis keze ökölbe szorult, tiszta lett előtte a kép; meglátta a szegletben Gorgiást! . . . Kedvese ott állt kinyílt ajakkal s csillogó szemmel nézte a táncot. Myrtion elszédült . . . ő ismerte azt a lázas, vágyó tekintetet . . .

— Mást szeret! . . . — Valami szörnyű, idegen fájdalom nyilallott át a mellén, míg törékeny vállára durva kéz nehezedett.

Feleszmélt. Egy mámoros halász röhögve tolta elejbe vörös arcát:

— Szép vagy, kis halacsám . . .

Iszonyodva taszította el magától az embert és futva

menekült a sötét sikátorokon át. A halász tántorogva követte, aztán elbotlott egy kőben és végigzuhant a földön.

Myrtion reszkető térdekkel ért haza, sírt egész éjjel s reggelre elküldte rabnőjét Gorgiáshoz:

— Mondd meg neki, hogy meghalok utána!...

Kedvese azt üzente, el fog jönni, még mielőtt ki-
gyúlnak a halásztüzek és a csillagok. De a leány hiába várta, nem jött sem aznap, sem azután s végre is ő maga ment le az öbölbe, hogy megkeresse. Bejárta a piacokat, felkutatta a tengerészkorcsmákat s a kikötő minden zugát, Gorgiás nem volt sehol és Myrtion ekkor csüggedten tért be imádkozni a tengerparti Poseidon szentélyébe. Tépett vitorlák, roncs árbócok és evezők s hajótöröttek fogadalmi ajándékai függtek a szegényes halásztemplom falán és a leány a legkol-
dusabb hajótöröttnek érezte magát a végzetes emlékek között, mert hiszen ő még annyit sem mentett meg a pusztulásból.

Fenyőgallyat meg egy fekete kost ígért a vizek istenének, ha visszaadja néki kedvesét, aztán ment tovább a völgyben, a halmokon, új és új szentélyekhez. Aphroditének tükrét és galambjait, Artemisnek myrthuságot és aranyszínű mézet kínált.

De hiába, az istenek nem könyörültek meg rajta. Nap-nap után reménytelenebbül tért meg házába s egy estén, mikor bejárta a város utolsó templomát is, meg-

ingott a hite. Kétségbeesetten indult haza. Sietnie kellett, mert a hegyekben zivatar készült s a dombtetőn már sivító szél csapott az arcába. Felvetette a fejét, majd hirtelen megállt. Egy elhagyott telek terült el előtte s egyszerre eszébe jutott a véres kereszt és a megfeszített rabszolga istene . . .

Két karját kitárta, mintha keresztre volna feszítve ő is s a szemét nagyra nyitotta, mintha valami láthatatlant látna meg . . .

— Szomjazom! . . . — suttogta egy sóhajban s forró kis testét megrázta a zokogás.

. . . És aztán azon az éjjelen történt, hogy bezörgettek Myrtion házának a kapuján. Egy kikötőbeli halász állt a küszöbön.

— Gorgiás küldött, beteg . . . látni akar . . .

Myrtion nem szólt, nem kérdezett semmit, csak futott le a kikötő felé. Meg sem hallotta a halász zavaros beszédét, hiába mondta el neki, hogy az ephraimi leány kirabolta és megkéselte az alvó Gorgiást s aztán elszökött egy új szeretővel. Nem hallott, nem értett semmit, csak azt tudta, hogy szomjas a szíve és Gorgiás után vágyik.

. . . Már lent jártak a tenger partján. Futva, lihegve szaladtak végig a világtalan zegzugos utcákon, aztán a halász betaszított egy ajtót s Myrtion térdre bukott kedvese nyoszolyája mellett.

A sebesült hajós felvetette lázas fejét, a leány pedig

belemerítette lelkét a szemébe s újra megtalált benne mindent és . . . nem szomjazott többé.

Elmúlt az éjtszaka. Hajnalodott, mikor Gorgiás gyógyító mély álomba merült. Myrtion mosolyogva virasztott mellette s csak mikor az ajtó résén beszivárgott a szobába a virradat halvány fénye, vonta el kezét kedvesétől. Feltárta az ajtót és a hűvös azúrszínű világban boldog tekintetével a rabszolga istenének a templomát kereste . . . és a szeme eltévedt a végtelen kék égben.

A CSILLAG JEGYÉBEN.

Valóban ő volt az, aki belépett.

— Légy üdvöz! . . . Ave Myrthis!

A héber bankárból római lovaggá lett Cajus Sulpicius Aransio gyönyörködve leste a hatást dús asztala körül heverő vendégeinek arcán. Ott voltak a Judeában időző rómaiak, görögök legelőkelőbbjei. Titus Fabinianus Drusus, a helytartó és kísérete, néhány ifjú patricius, egy durva képű centurio, Lucius az ezüsthajú bölcs és mind a többiek . . .

A leány még mindig ott állt a márvány triclinium küszöbén. Mintha egy gondolatot feledett volna kinn a lépteit követő lelkes tömeg között, hátrafordult és tekintetét küldte a tévelygő gondolat után. A rabszolgák viasszaszorították a vestibulumból a népet. Myrthis felemelte homlokát:

— Legyetek hát üdvöz ti is valamennyien!

Tullia, a hervadó római hetaïra, türelmetlenül rázta le magáról szomszédja karját és irígyen mérte végig Jerusalajim kedvencét. Clinias, a száműzött görög költő, letépte fejről a rózsakoszorút és Myrthis lába elé dobta. A ház ura, mintha jó üzletet csinált volna, mosolyogva dörzsölte kezét, aztán még egy

kémkedő pillantást vetett a procurátorra és intett a leánynak:

— Hol késtél ily soká?

— Eques Cajus, a király szemét gyönyörködtettem művészetemmel.

— A királyt? — kérdezte gúnyolódva a centurió és kicsinylő mozdulattal ütötte le az asztalról a méhserrel töltött poharat...

Két rabszolga aranytálon, óriás vadkan pecsenyéjét hurcolta elő.

— Tulajdon őt magát, — mondotta Myrthis, mi alatt ledült Cajus mellé a kerevetre. — A nagy Heródest és fenséges házat mulattattam a mai napon táncommal... Ha láttátok volna! Még a kicsiny Salome is megcsodált, nyomomban volt és utánozni akarta lépteimet.

Cajus Sulpicius ajkán ismét megjelent az öntelt mosoly. Túlkiáltotta a mulatók zsvajját:

— Hallottátok? Őt a palotából egyenest házamba engedték jönni!... Üdv Herodesnek!

A procurátor megvetően pillantott Cajusra:

— Üdv Augustusnak!

— Üdv Augustusnak, Rómának s az isteneknek! — kiáltotta hamis lelkesedéssel a vendéglátó Cajus, aki mindenkor aggodalmasan igyekezett elhitetni a világgal, hogy a Tiberis partján született. Kevélyen rivallt a rabszolgára:

— Hej, Quintipor, nem hallod, Caesarra iszunk, falernoi bort ide!

— No lám, — súgta Lucius a szomszédja fülébe — ez a hitehagyott hazaszeretetben, az istenek tisztelésében, sőt még a dőzsölésben is rómaibb akar lenni a rómaiaknál!

— Ne törődjél vele, ha dús asztala van — dörmögte a centurio.

Quintipor, az afrikai rabszolga, magasra emelte a kristály amphorát, melyben mint az olvasztott arany reszketett az isteni bor. Cajus színültig töltötte vele cameákkal ékesített, legszebb kelyhét, igazgyöngyöt vetett belé és Myrthisnek nyujtotta:

— Igyál!

— Igyunk! — És a leány nevetve emelte szép ajkához az italt, aztán visszahanyatlott a kerevetre. Kicsiny keze unottan eresztette el a remekművű kelyhet. Csörrenve tört darabra a márvány padozaton.

Az asztalról véges-végig leverték a kelyheket. Felhangzott a részeg kiáltás mindenünnen:

— Az istenek borához, adj Cajus, érintetlen poharat! Igyunk!

Zenébe kezdtek a kytharások, két herakleiai leány szalagos fuvolájába fűjt, a függönyök mögött felzendült a rejtett karok halk éneke. Egy rabszolga friss olajat öntött a lucernákba. Barna testű leányok aranytálakban rózsavizet hoztak be kézmosáshoz.

Az éj leszállt, nehéz keleti illatok vegyültek a légbe. Tullia már ott térdelt a kristálykelyhek között az asztalon és ledér mosollyal énekelte római dalait.

Kívülről egyszerre türelmetlen hangok hatoltak a tricliniumba.

— Quintipor, — dühöngött Cajus — miféle bántó zaj veri fel házam tájkát?

— Uram . . . a tömeg Myrthisre vár. Egy ifjú a lázító!

— Keresztre veretlek, ha tovább is zavarnak. Űzd el őket! Hints pénzt közejük, hogy pusztuljanak!

Myrthis felemelte fejét a selyem párnák közül, gazdag vörös hajában megvillant az arany abroncs.

— Bőkezű vagy, ó Cajus Sulpicius, de ne hidd, hogy mint engem, aranyaiddal megvásárolhatod a tömeget is, mely városról-városra követ.

— Ne légy fenhéjázó, — súgta csitítóan Cajus — mily keserűen beszélsz . . .

— Borod tett ilyenné! Vagy talán egy könnycsepp volt az a gyöngy, melyet kelyhembe vetettél!

A procurátor mosolyogva szólt:

— Ha könnycsepp is volt a gyöngy, Myrthis, nem a tiéd, mit bánod hát!

— Ki tudja, dicső Titus Fabinianus. Az asszonyok nem ismerik meg ma azt a könnyet, amit tegnap elsírtak. — És Clinias egy virágot dobott a görög leány elé.

— Ékesszavú költő, — vetette oda Myrthis gúnyosan — többet mondok, én még azt sem ismerem meg holnap, akit ma megcsókoltam! Jer hát . . . nem te Clinias . . . derék Cajus, jer, vedd ajkamat te is.

Elfojtott kacagás hangzott.

— A Jordán vizére! — mondta egy fiatal patricius, — ily árért nem bánnám, könnyűlábú Myrthis, ha holnapra elfelejtenél.

— De hogy mi emlékezzünk, — szólt a procurátor — táncolj valahára.

Mozgolódás támadt az asztal körül. Myrthis felállt.

— Táncolni akarok . . .

Lepillantott a földre, mialatt lassan megindult a kijárat felé. Mentében hátraszólt:

— A tört kelyhek szilánkjai megsebeznek lábamat. Jertek ki a kertbe, langyos az éj, mintha tavasz volna. Kövessetek! Ott kinn talán el tudom hinni, hogy a hellén ég borul fölém és táncom szebb lesz tőle.

— Ave Myrthis! — kiáltozták a vendégek és Tullia hirtelen átölelte az egyik patricius nyakát:

— Hallod, kényelmetlenül érzi magát a fényes termekben, de hogy is ne, hisz nem régen még a külvárosok zugutcaiban, egy-egy rongyos szőnyegen muto-gatta művészetét s megszokta ez időből az eget látni feje felett.

— Honnan tudod? — kérdezte ásítva a patricius.

— Sokan mondták!

— Amit sokan mondtak, azt senki sem mondta, —
dörmögte elmenőben az öreg Lucius.

Tullia mérgesen nézett utána:

— Unalmas vén ember, és azért mégis igaz, vásári
piacokon táncolta végig a divina egész Judeát! Csak
mióta itt Jerusalamjában, az unatkozó nagy urak be-
engedik villáikba és a tömeg utána szalad, bízva el
magát.

Myrthis ekkor már kilépett az oszlopok közül a
szabadba. Előtte ott feküdt az alvó kert s túl rajta, há-
rom halmon, Herodes városa. Lent a szűk utcákban
elvértve mozogtak apró mécsek, szemközt, a Moria-
hegy ormán, a nagy templom aranylapokkal burkolt
talapzata felett, mint a frissen hullott hó, világítottak
az édig a fehér márványfalak... Pálmafák közül ra-
gyogva emelte fel kupolás fejét a király palotája...

A görög leány mögött zsibongva csoportosultak a
vendégek. A kytharások lekuporodtak a kertbe vezető
lépcsőkön. Húrjaikon halkán csendült fel a zene...

Myrthis meglepetten hajolt előre: a zene hangjaira
barna árnyak mozdultak meg a kertfal mentén s buj-
kálva közeledtek felé.

A rabszolgák nesztelenül hurcolták elő a triclinium-
ból az ébenfa asztalt és a kereveteket. Quintipor
éggő fáklyákat szúrt le a földbe.

Az árnyak menekülve szöktek a világosság elől a
homályba, de egy késedelmezőt pillanatra mégis meg-

világított a fáklyafény. Myrthis elmosolyodott: felismerte benne leghívebb követőjét, egy ifjút, aki nyomában volt, mióta Judeában járt.

Clinias e percben fölé hajolt:

— Myrthis, édesítsd meg egy csókoddal ez éjszakámat.

— O, Clinias, — sóhajtott a leány anélkül, hogy tekintetét levette volna az idegen ifjúról, — hagyj el, olyan fáradt vagyok.

— Tullia karjaiba üldözöl, — nevetett a görög. — Ő sohasem fáradt és mindig adakozó.

Két félmeztelen aethiopiai hatalmas syriai szőnyeget terített le a villa előtti térre. A zene dallama gyorsabban lüktetett a kytharákon... Cajus és vendégei a nyugagyakra heveredtek, Myrthis pedig lefutott a lépcsőn. Egy pillanatig tétovázott, aztán intett a fuvolás leányoknak és karját feje fölé emelte. Táncolni kezdett.

A márványoszlopok alól visszafojtott lélekzettel nézték valamennyien.

Hajladozott mint egy kitherei rózsaaág a szélben, aztán repült, az aranyszalagos krétai saruk alig érintették a földet. Fehér peplosának szárnyai, a gyors fordulatoknál, mint a virágzirmok csavarodtak fiatal teste köré, fátylát feje fölött lobogtatva hirtelen arcára vonta és lendületében váratlan mozdulattal megállt a kert fái közt, mint egy hellén márványszobor... Mosolyogni kezdett és táncolt tovább. Ibolya-

színű nagy szemében nedves fény csillant fel, vörös haja lassan lebomlott vállára . . .

— Isteni Myrthis!

— Terpsichore Judeába jött!

— Phidias, meglevenedtek a szobraid! — kiáltottak Cajus elragadtatott vendégei. De egyszerre fennakadt a szó az ajkakon . . . ámulva néztek egymásra valamennyien, aztán felpillantottak az égre . . .

Vakító rejtélyes fény terült el a boltozaton . . .

Cajus felugrott a kerevetről. Mindannyian a lépcső felé tódultak. Myrthis még mindig nem vett észre semmit, csak mozdulatai lettek szenvedélyesebbek, alakja hajlékonyabb, mosolya élvezetesebb, amint továbbment a fényárban, mely elborította a földet. Nem művészet, — szerelem volt a tánca, ölelés karjának hajlása, csók égő ajkának lehelete . . . Ragyogónak látta ő is maga körül a világot s a fényözönben elkáprázva, megpillantotta az ifjút, aki oly híven követte lépteit.

Ingadozni kezdett, teste előrecsuklott, mintha megtalált volna valamit, amit sokáig keresett, tekintete beleszédült az idegen szemének a mélyébe és meglátott benne egy csillagot.

És mint a többiek, felpillant ő is az égre.

Csodálatos új csillag ragyogott a boltozaton . . . A távolban pásztorok éneke zendült fel. Messze a

szemhatáron, három piciny arany korona tündökölt az égi fényben. A Gethsemane-kert olajfái közül langyos szellő sóhajtott a város felett . . .

Myrthis szívére szorította a kezét, szédült és mintegy álomban látta maga körül hullámsani a vendégeket, rabszolgákat, Cajust, Tulliát kifestett arcával, bíbor-szegélyes togájában a procurátort.

Az öreg Lucius szava komoran vált ki a zshivajból:

— Julius Caesar halálát is csillag jósolta meg, de fénye nem volt oly nagy, mint ezé, ily ragyogó csillagot még nem láttak e földről, ez csakis az istenek halálát jelentheti.

Mindannyian döbbenve hallgattak el, egyedül Clinias kacagott és borral telt kelyhét tántorogva emelte az ég felé:

— Köszöntelek ragyogó csillag! A halandó Terpsichore táncát megvilágítani jöttél-e?

Vígsága a többieket is magával sodorta, csak Lucius maradt komoly. Ismét zajos beszéd, nevetés hangzott fel. Tullia kifutott a kertfal legtávolabbi nyílásához.

— Jertek ide valamennyien, — kiáltotta, — olyan fényes a város, mint délben . . .

— Érthetetlen, — dörmögte a centurio elgondolkozva, — a szemhatárig mindent beragyog a csillag, csak a Golgotha marad sötét.

— Csúnya, sivár hegy, — mondta a procurátor és Cajus-szal ő is Tullia után ment.

Myrthis egyedül maradt. Csak egy pillanatig habozott, aztán egészen hatalmába ejtette az a csillag, melyet az ifjú szemében látott és elindult felé.

— O Myrthis! — tudtam, hogy eljön az a nap, amelyen rám mosolyogsz. Régen szeretlek . . . megnyit álmodtam rólad . . .

Myrthis csodálkozva tekintett rá:

— Rólam álmodtál? Karomban gyakran aludtak el kedveseim, de egy sem mondta reggel, hogy rólam álmodott . . .

— Hallgass erről o Myrthis!

— Nem értelek . . . Miért nem csókolsz meg, ha szeretsz. Különös vagy. Mondd mi a neved?

— Ahvernek hívnak — szólt a férfi s ajkával megérintette Myrthis fehér chlamisszának szegélyét.

— Ahver! . . .

A kavicsos ösvényen léptek közeledtek. A leány összerezsent, megragadta a férfi kezét, aztán magával vont a kert kijárata felé.

— Fussunk innen, — lihegte s az égre mutatott, — nézd a csillagot, mennem kell! Jer velem!

Nekiszaladtak Jerusalajim alvó utcáinak. Eleinte márvány paloták közt jártak, azután zeg-zugos siktörökba vezetett az útjuk.

Egy hang az éjszakában Myrthis nevét kiáltozta, majd eltompult a Cajus villájában mulatozóknak zaja s beleveszett a távolságba . . . Dávid király kupolás

sírházhoz értek, túl rajta sötéten tátongott a Sion kapu, még pár lépés és kint voltak a városból.

A Hynnom völgy zizegő olajfáival, mint egy hullámozó ezüst tó nyílt meg a lábuk előtt. A csillag beragyogta a messze tájat s fehérén rajzolta ki a zöld mezők között kanyargó bethlehemi utat.

Egymáshoz simulva haladtak előre. Sietve beszéltek mind a ketten, elmondták egész életüket, mintha együtt akarták volna leélni azt is, ami már elmúlt.

Jerusalajim és az éjtszaka lassan elmaradt mögöttük. Kertek, olajligetek, nagy kőfalak mellett jártak s a keleti égen pirkadni kezdett a virradat. Rózsák nyíltak ki a föld és a boltozat között, bíborszirmaik a magasba nyúltak s mint ezüstös harmatcseppet, felitták a ragyogó csillagot... Eltűnt a csillag az égről s ők ketten ott álltak tanácstalanul a derengő világban.

Előttük pálmák s olajfák között apró házak fehérlettek s egy szomszéd istállóból mécsvilág szűrődött ki a köves útra...

— Ez Bethlehem, — suttogta Ahver elfojtott hangon, — hová menjünk, nem látom többé a csillagot?

A leány szorosabban tapadt az ifjúhoz s maga sem tudta miért, ő is halkán beszélt:

— O, Ahver, nem tűnt el a csillag, ott, a te szemedben, ahol először megpillantottam, ott látom én most is, — mindörökké!

— Myrthis!

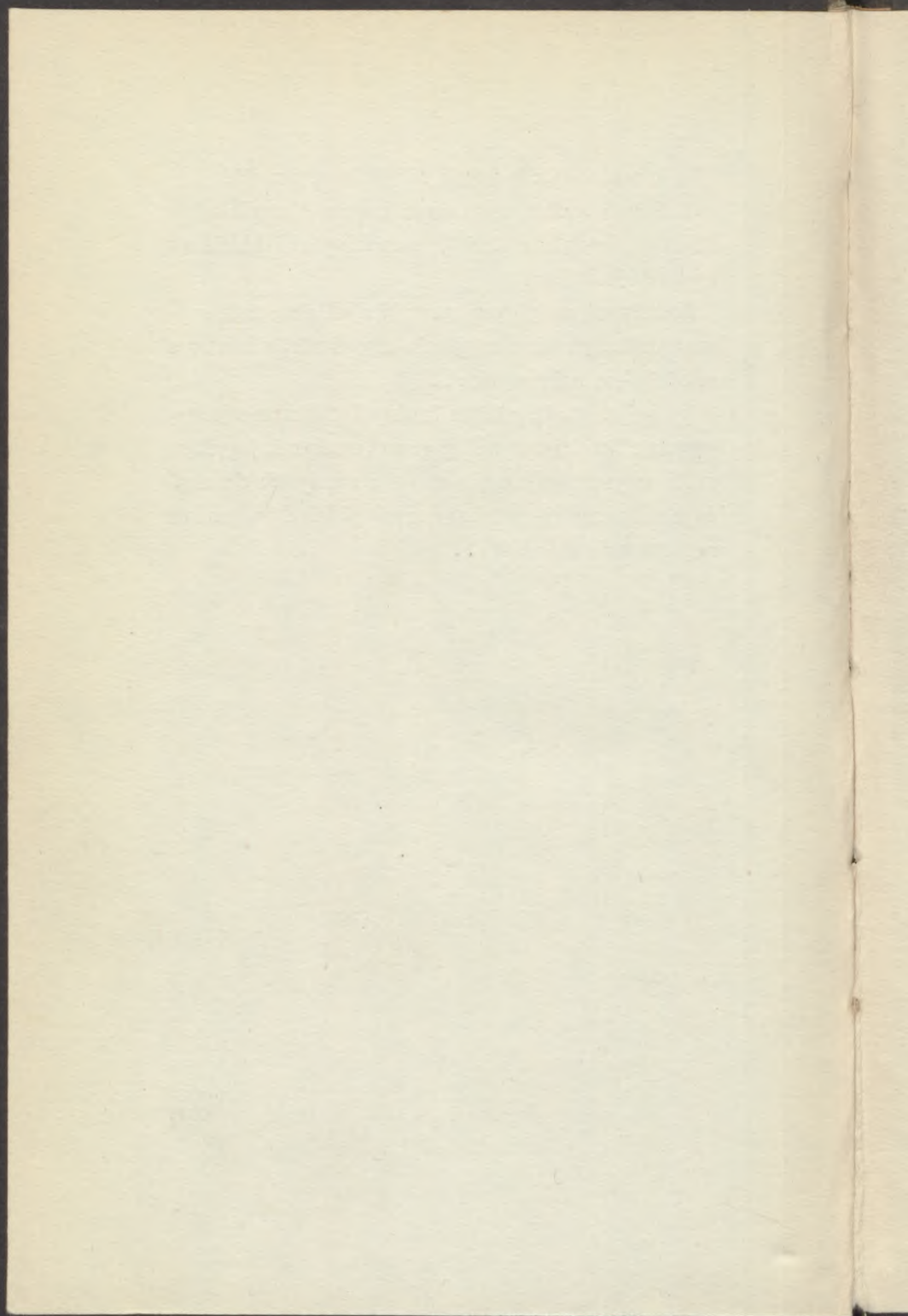
És kéz-kézben elindultak Magdala városa felé.

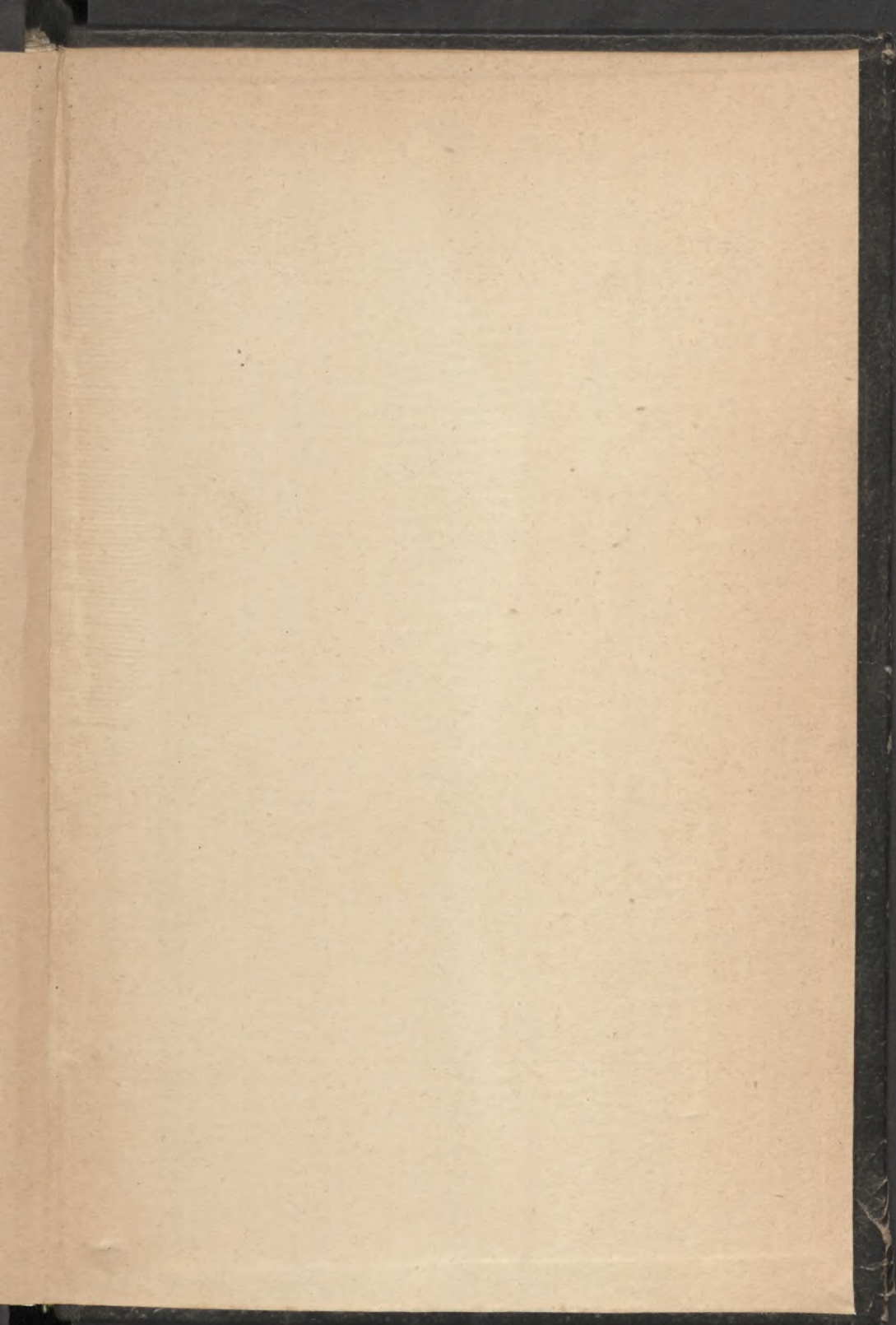
... Sok év mulva egy tavaszi napon Ahver házából indult el a magdalai leány, akit Magdalai Máriának neveztek Judeában.

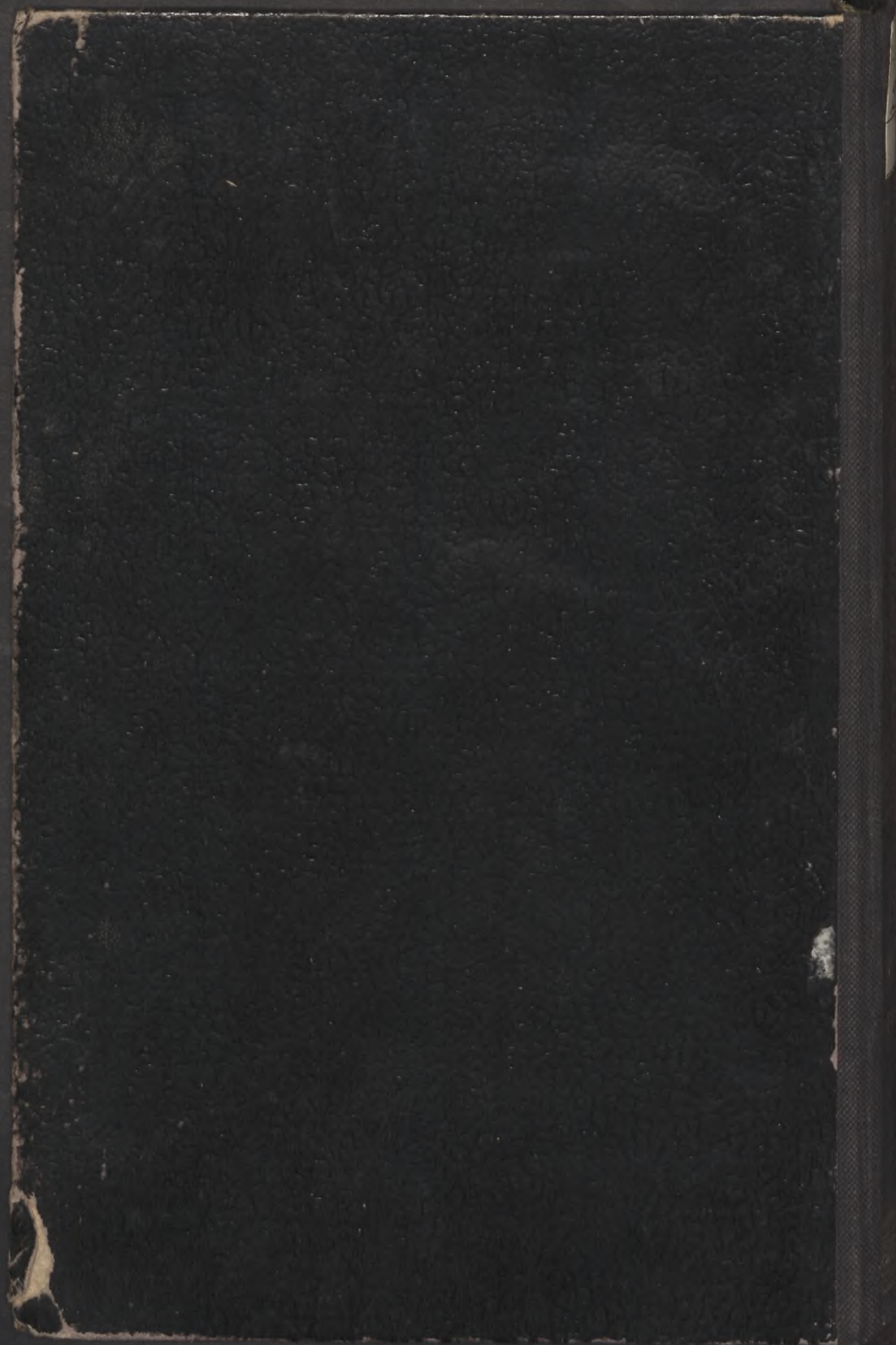
Tudatlanul, szegényen ment ki a világba, csak anyjának örökségét vitte magával: az égő vörös haját s a tánc bűbajos művészetét ...

Így bolyongta be a köves ösvényeket és nem sejtette, hogy az a bethlehemi csillag vezeti, amelynek jegyében szülői megszerették egymást — s amelynek derengő fénye akkor ragyogott fel az ő tévelygő lelkében, amikor meglátta a feltámadást ...

.....
290.727

KZSK

TORMAY
CECILE
MŰVEI

VIASZFIGURÁK
—
GÖRÖG MESÉK